

Fredagen den 1 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag rörande de i gårdagens sammanträde fattade beslut.

§ 2.

Nedan intagna tvänne protokoll upplästes:

År 1874 den 30 April sammanträdde Kamrarnes valmän, för att, jemlikt 71 och 73 §§ i Riksdags-ordningen, utse Riksdagens fullmäktige uti Riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve *Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir*, Kapten med 48 röster,

Öfrige Fullmäktige:

Herr <i>Arnberg, J. W.</i> , Filosofie Doktor	med 47 röster,
„ <i>Dufwa, Alfred Wilhelm</i> , vice Häradshöfding	47 „
„ <i>von Ehrenheim, Per Jakob</i> , f. d. Statsråd	47 „
Friherre <i>Fock, Alfred Henrik Edvard</i> , Expeditionssekreterare	47 „
Herr <i>Larsson, Liss Olof</i> , i Westannor, Hemmansegare	47 „
„ <i>Lindroth, Carl Anders</i> , Grosshandlare	47 „

sedan en valsedel blifvit förklarad ogiltig.

Suppleanter:

Herr <i>Scippel, J. A.</i> , Grosshandlare	med 48 röster,
„ <i>Rundbäck, Jöns</i> , Ledamot af Riksdagens Andra Kammare	48 „
„ <i>Rosenberg, G. M.</i> , Grosshandlare	48 „

sedan ordningen emellan dem blifvit genom lottning bestämd.

R. TORNERHJELM.

EMIL KEY.

C. A. BECKFRIS.

P. O. HÖRNFELDT.

År 1874 den 30 April sammanträdde Kamrarnes valmän, för att, jemlikt 71 och 73 §§ i Riksdags-ordningen, utse Riksdagens fullmäktige uti Riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Herr *Carlson, Fredrik Ferdinand*, f. d. Statsråd med 48 röster,

Öfrige Fullmäktige:

Herr <i>Hierta, Carl Gustaf</i> , Kapten	med 48 röster,
„ <i>Holmgren, Hjalmar</i> , Professor	„ 48 „
„ <i>Heggström, Gustaf</i> , Ledamot af Riksdagens Andra Kammare	„ 48 „
„ <i>Samzelius, Per</i> , vice Häradshöfding	„ 48 „
„ <i>von Stockenström, Carl Reinhold Polhem</i> , Bruksegare	„ 48 „
„ <i>Warburg, Samuel</i> , Grosshandlare	„ 48 „

Suppleanter:

Herr <i>Östergren, August</i> , Revisionssekreterare	med 48 röster,
„ <i>Hederstjerna, Fredrik</i> , f. d. Kapten	„ 48 „
„ <i>Adlersparre, Axel</i> , Kommendör	„ 48 „

sedan ordningen emellan dem blifvit genom lottning bestämd.

R. TORNERHJELM.
EMIL KEY.

C. A. BECKFRIIS.
P. O. HÖRNFELDT.

Dessa protokoll lades till handlingarne; och skulle Riksdagens Kansli-deputerade om de sålunda försiggångna valen i vanlig ordning under-rättas samt anmodas att låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till så väl förordnanden för de valde som ock till de underdåniga skrivelser, hvarigenom dessa val komme att hos Kongl. Maj:t anmälas.

§ 3.

Upplästes och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förnyad förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Konstitutions-Utskottets utlåtanden N:ris 9 och 10; samt
Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8.

§ 5.

Vid föredragning af Banko-Utskottets memorial N:o 12, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut öfver Utskottets memorial N:o 11, rörande aflöningsstaten för Riksbanken m. m.; blef den i detta memorial föreslagna omröstningsproposition af Kamraren godkänd.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades för andra gången:

Särskilda Utskottets utlåtande N:o 4; och

Andra Kamrarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 20).

§ 7.

Fortsattes ytterligare föredragningen af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7, angående villkoren för tillverkning och försäljning af brännvin.

Vid Kamrarens sammanträden den 27 och 30 April hade de 7 första punkterna i detta betänkande blifvit afgjorda, och förekom alltså nu i ordningen

8:de punkten.

Härvid anförde

Friherre Fock: Då Kamraren förut till Utskottet återremitterat den 6:te punkten i detta betänkande och den nu föredragna punkten grundar sig på nämnda punkt, hemställer jag vördsamt, att Kamraren måtte återremittera jemväl den nu förevarande punkten.

Vidare yttrades ej. I enlighet med det af Friherre Fock gjorda yrkande, blef denna punkt till Utskottet återförvisad.

9:de punkten.

Friherre Fock yttrade: På samma skäl, som jag vid nästföregående punkt anförde, hemställer jag att äfven denna punkt måtte till Utskottet återförvisas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, beslöt Kamraren återförvisa äfven denna punkt till Utskottets förnyade behandling.

Rörande 10:de punkten anförde:

Herr Kjellman: Jag kan för min del icke godkänna det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit. Den sist utfärdade författningen om den för gästgifverier å landet medgifna utskänkningsrätt, hvilken författning nyligen trädt i verkställighet, stadgar att nämnda utskänkningsrätt må få öfvergå från egaren af ett gästgifveri till hans hustru. Deri ligger ett stort förderf, ty under sådana förhållanden kan det ofta inträffa, att de olägenheter, som ett öfverhandtagande superi medför, icke kunna afhjelpas, utan fortgå obehindradt ej allenast under den tid, gästgifvaren erhållit ifrågavarande utskänkningsrätt, utan äfven så länge hans hustru lefver. Jag har från min hemtrakt fått mig tillsändt ett utdrag af kommunalstämmoprotokollet, hvilket jag skall be att få för Kammaren uppläsa. Det lyder sålunda: "Som det i senare tider visar sig allestädes inom orten, att missbruket af starka drycker är tilltagande i högsta grad, så beslutade församlingen enhälligt att till ortens riksdagsman i Andra Kammaren, Herr C. J. Kjellman aflåta ett utdrag af detta protokoll, som Herr Kjellman torde vid lämpligt tillfälle till Riksdagen aflemna, med ödmjuk anhållan, att Riksdagen och Regeringen måtte på lagstiftningens vägnar vidtaga *snara* och *kraftiga* åtgärder för att inskränka rättigheten att försälja bränvin och andra rusdrycker, äfvensom öl och vin, på det att det omåttliga och skadliga bruket af rusdrycker, som i närvarande tid som en pest härjar vårt fosterland, måtte derigenom i möjligaste mån inskränkas". Detta protokoll är hållet vid kommunalstämma med Willstads församling. I denna församling finnas tre gästgifvaregårdar, af hvilka vid två finnes utskänkningsrättighet, och om man på aftnarne besöker dessa båda sistnämnda gästgifvaregårdar, skall man med fasa finna, hvilket elände och hvilka upprörande scener derstädes i följd af ett omåttligt bränvinssupande ega rum. En mängd drinkare uppehålla sig der och, sedan de förslösat den ringa arbetsförtjenst de möjligen kunnat erhålla, tveka de icke för att tillfredsställa sitt begär efter starka drycker att till och med pantsätta sina kläder. Det har till och med händt, att, sedan de förstört sina penningar och pantsatt sina kläder, de rusiga och nästan nakna utkastats från gästgifvaregården och måst tillbringa natten utom hus. När då icke någon polis finnes i närheten för att taga vård om dessa olyckliga, händer ofta att de taga skada till sin helsa för sitt återstående lif. Bör man då icke söka att få någon ändring i dessa olyckliga förhållanden? När nu emellertid är stadgadt, att utskänkningsrätten på sådana ställen får öfvergå från mannen till hustrun, huru skall man då kunna vänta att någon förändring skall inträda. Motionären har i sin motion begärt upphäfvande af detta stadgande, och då jag anser denna hans begäran vara på goda skäl grundad, instämmer jag i allo med honom, i det jag anser nämnda stadgande utgöra en inskränkning i den rätt, som bör kommunen tillkomma att sjelf bestämma angående utskänkningsrätten af bränvin derinom. Jag försäkrar, att den af mig omnämnda församling är särdeles missbelåten med den gästgifverierna derinom medgifna utskänkningsrätt, och skulle gerna se den upphäfd, men med nuvarande stadgande låter det sig icke göra. På jag emellertid icke

hyser någon förboppning, att Kammaren nu skall vidtaga någon ändring i det syfte, jag antydt, anhåller jag, att punkten måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Rylander: För min del anser jag, att Bevillnings-Utskottet gifvit ganska goda skäl för sitt afstyrkande af bifall till den ifrågasvarande motionen. På Riksdagens egen begäran har Kongl. Maj:t under den 26 Augusti 1873 utfärdat en ny förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin, och uti denna förordning har ifrågasvarande paragraf blifvit intagen i full öfverensstämmelse med det beslut Riksdagen i förevarande afseende fattat. Då nu denna förordning börjat att tillämpas med detta år, skulle det se ganska besynnerligt ut att ånyo begära en ändring uti ett så nyligen på Riksdagens egen framställning tillkommet stadgande. Jag yrkar bifall till Utskottets i denna punkt gjorda hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af derunder framställda yrkanden, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner å så väl bifall som återremiss samt förklarade svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Kammaren hade följaktligen bifallit Utskottets hemställan.

11:te punkten.

Ordet begärdes af

Herr Rylander, som yttrade: Jag har icke kunnat biträda Utskottets i denna punkt framlagda förslag och jag har numera fått ett ytterligare stöd för min uppfattning, sedan ett af Utskottets i denna punkt använda motiv enligt Kammarens beslut i en föregående punkt ännu icke blifvit af Kammaren till afgörande företaget. Jag erkänner visserligen, att det finnes många försäljningsställen, der man säljer bränvin till kvantiteter öfverstigande det nu fastställda minimum, men i likhet med hvad jag förut yttrat, anser jag att på sådana trakter, der några sådana försäljningsställen som de ifrågasvarande icke finnas annat än på stora afstånd, det i flera afseenden vore nyttigt och gagneligt, att sådana inrättades, när jag tror, att genom dessa försäljningsställen så väl salning som annan olaga bränvinsförsäljning måhända kan hindras. Då emellertid genom ett sådant stadgande, som det nu föreslagna, många försök att anlägga sådana försäljningsställen antagligen skulle hindras, hade jag helst velat, att det framlagda förslaget skulle af Kammaren afslås, men då, såsom jag redan nämnt, det skäl, hvarpå Utskottet stödt sin framställning, ännu icke är af Kammaren afgjordt, anhåller jag om återremiss af denna punkt.

Häruti instämde Herr *Johan Jönsson*.

Herr Fredricson: I motsats till Herr Rylander, hyser jag den åsigt, att Utskottets i nu föredragna punkt af betänkandet framlagda

förslag är nyttigt och välgrundadt. Jag har icke samma tillit till dessa försäljningsställens förträfflighet som Herr Rylander. Jag tror att man der försäljer icke allenast de nu såsom minimum föreslagna kvantiteter af 1,200 kannor för stad och 600 kannor för landet, utan man säljer 3, 4 gånger dessa kannetal. Hvarföre skola innehafvarne af dessa försäljningsställena då icke skatta för hvad de sålunda försälja? Vi veta, att detta är en handtering, som nästan alltid lönar sig, och skulle verkligen mot vanligheten någon krog finnas, der försäljningen icke uppginge till 600 kannor, så må man väl icke vara så ömsint om krogarne, att man, vid genomförande af en reform, som har till ändamål att söka minska superiet, behöfver bry sig om, att en eller annan krog ginge under. Tvertom vore detta en fördel. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Karl Aron Jönsson: Äfven jag har inom Utskottet icke kunnat dela de åsigt, som i detta ämne der gjort sig gällande. Orsaken dertill är den, att enligt nu gällande författning rättigheten till utöfvande af ifrågavarande försäljning skall på offentlig auktion utbjudas, och att i fråga om beräkning af det kannetal bränvin, som anses på ett gästgifveri kunna försäljas och för hvilket afgift skall erläggas, kommunalnämnden skall i första hand yttra sig och derefter vederbörande taxeringskomité samt, om besvär anföres, pröfningskomité. Då nu alla dessa myndigheter ega att efter omständigheterna höja eller sänka det kannetal, som såsom försäljning skall beräknas, så ligger ju deruti en säkerhet för, att försäljaren får skatta för hvad han verkligen försäljer och icke derunder. Då nu dertill kommer, att i fråga om det motiv, Utskottet såsom stöd begagnat, Kammaren ännu icke fattat beslut, så, ehuru jag gerna skulle nöja mig med punktens återremitterande, föranlåtes jag likväl att, på grund af hvad jag i korthet anfört, yrka afslag å densamma.

Friherre Fock: Jag skulle visst icke vilja motsätta mig den yrkade återremissen, om den blott kunde föranleda till någon åtgärd, men då Första Kammaren redan bifallit punkten, skulle en återremiss, enligt hvad jag föreställer mig, blott leda till en anmodan till Andra Kammaren att i ämnet fatta beslut. Om Herrarne anse sig behöfva betänketid för att fatta detta beslut, då kunde en återremiss vara befogad, men i öfrigt kan jag icke finna något skäl till en sådan åtgärd.

Hvad sjelfva saken beträffar, ber jag att få upplysa Kammaren derom, att under sista försäljningsåret, d. v. s. det som slutade i Oktober 1873, uppgick konsumtionen af spritdrycker inom landet till öfver 19 millioner kannor. Af denna konsumtion hade på minuthandelsställena och krogarne erlagts försäljningsafgift för omkring 5,800,000 kannor, således omkring en tredjedel af hela konsumtionen. Man må hafva hvilken föreställning som helst om partihandeln af 15 kannor och derutöfver, icke kan man väl ändock gerna antaga, att genom denna de återstående två tredjedelarne af bränvinskonsumtionen försålts. Det är således tydligt, att minuthandlare och krögare i allmänhet försälja betydligt större kvantiteter än dem, för hvilka de erlägga skatt, och detta har varit an-

ledningen hvarför Utskottet har framlagt det förslag, hvarom nu är fråga, hvilket jag för min del anser lämpligt. Under förutsättning att Kam-maren vill fatta beslut i ämnet och icke återremittera den föredragna punkten, yrkar jag således bifall till densamma.

Herr A. Rundbäck: Då det är faktiskt, att de, som utöfva ifråga-varande försäljning, afyttra mycket mera än hvad som hittills varit stad-gadt såsom minimum, synes det mig, att man kunde anmärka emot Ut-skottet, att det icke satt den föreslagna förhöjningen högre än det gjort, och att en sådan anmärkning varit mera befogad än den, som emot Utskottet framstälts. Jag tror dock, att det var försigtigast handladt af Utskottet att icke föreslå högre förhöjning, än det gjort, och då denna punkt redan är godkänd af Första Kammaren och en återremiss icke tjenar till något samt alla skäl synas tala för bifall till Utskottets fram-ställning, yrkar jag, att densamma må af Kammaren godkännas.

Grefve Sparre: Jag kan icke riktigt förstå deras afsigt, som yrka afslag på denna punkt i betänkandet. Hvad är det vi uti ifrågavarande afseende städse hafva sträfvat efter? Jo, att genom fördyrandet af varan motverka den öfverdriifna konsumtionen af densamma. Om vi någonsin komma att deruti lyckas, det blir en annan sak, men då vi en gång slagit in på denna väg, så böra vi väl äfven fullfölja densamma. Vi hafva försökt att genom ökad beskattning fördyra varan och man föreslår nu, att genom att öka afgiften för minutförsäljarne fördyra varan på dylika försäljningsställen för att på detta sätt minska konsumtionen. Tro Herrarne, att en person, som säljer mindre än 600 kannor om året uti minutförsäljning, vill befatta sig med denna näring? Nej, det vill sannerligen ingen, och jag är, i likhet med Friherre Fock öfvertygad om, att de quantiteter, för hvilka försäljarne skatta, i allmänhet icke gå till en tredjedel af hvad de verkligen sälja. Att man, på sätt här yttrats, skulle genom att upprätta en mängd försäljningsställen kunna motverka salning och lönkrögeri och att man derföre borde ställa till med en krog i snart sagdt hvarje hörn, det är en utväg, som jag för min del icke kan finna lämplig eller ledande till något godt ändamål. Ju större till-gången är på denna olycksbringande vara, ju mera super folket. Jag hoppas, att den nu ifrågasatta förhöjningen skall kunna verka *någon* minskning i konsumtionen och anser det åtminstone vara skäl att för-söka denna utväg. Med den kännedom jag har om dessa försäljnings-ställen, instämmer jag i den åsigt, att innehafvarne deraf skatta för mycket mindre än de i sjelfva verket sälja, och vilja de icke efter genom-förande af den nu föreslagna förhöjningen vidare begagna sig af för-säljningsrätten, så kunna de låta bli denna näring, och folket på lands-bygden skall utan tvifvel vinna derpå. Då Första Kammaren redan har bifallit punkten, instämmer jag med Friherre Fock i den åsigt, att en återremiss skulle tjena till ingenting, och då jag på samma gång hyser den förhoppning, att Kammaren icke vill afslå Utskottets framställning, förenar jag mig i deras uttalanden, som yrkat bifall till densamma.

Herr Sven Andreasson: Jag får till en början tillkännagifva, att jag fullkomligt delar de åsichter, som Grefve Sparre uttalat i denna fråga. Deremot hyser jag en alldeles motsatt uppfattning mot min ärade granne här till höger. Han har sagt, att man borde uppmana kommunerna att anlägga sådana försäljningsställen, hvarom här är fråga, och talat om det gagn och den nytta, som dessa skulle medföra. Jag tror dock, att detta skulle vara en ganska farlig utväg, enär den skulle göra åtkomsten af varan lättare, och erfarenheten gifver vid handen, att ju större och lättare tillgången på starka drycker är, desto mera stiger konsumtionen deraf. Genom en sådan utväg skulle man ju således motverka den grundsats, man uppställt, att så mycket som möjligt söka förminska konsumtionen af nämnda vara. För min del kan jag icke annat än på det lifligaste yrka bifall till Utskottets framställning.

Herr Peter Olsson: Jag skall endast be att få nämna, att jag för min del bifaller Utskottets förslag, i det jag tror att den ifrågasatta förändringen är lika mycket af behovet påkallad, som den är ändamålsenlig och lämplig.

Herr Hjelm: En talare har sagt, att, så vidt han kände till, på ifrågavarande försäljningsställen säljas större kvantiteter, än dem, för hvilka skatt erläggas. Jag har, från den trakt af landet jag tillhör, hemtat alldeles samma erfarenhet, hvarföre jag anser, att punkten, sådan den föreligger, både kan och bör bifallas, hvarom jag således vördsamt hemställer.

Herr Karl Aron Jönsson: När jag märker, att så många af Kammarens ledamöter anse, att hvad Utskottet uti ifrågavarande afseende föreslagit är den rätta vägen att hämma superiet, så vill jag icke längre motsätta sig den önskan, som så allmänt uttalats, men jag hemställer dock, huruvida man på det nu föreslagna sättet kommer till den rätta beskattningen. Om man nu klagat öfver, att innehafvarne af ifrågavarande försäljningsställen sälja större kvantiteter än de skatta för, så hvad hindrar dem att efter den föreslagna åtgärdens genomförande sälja proportionsvis lika mycket öfver det nu föreslagna minimum, som man säger att de nu efter gällande stadgande försälja öfver minimum? Man skulle ju således komma att ändock stå på samma punkt i fråga om rättvisan af beskattningen. Ville man komma rättvisan närmast, så skulle man stadga, på sätt förra Riksdagen uttalade sig i fråga om försäljningsställen i städerna beskattning och således föreskrifva skatt på just det kannetal, som verkligen och bevisligen försäljes.

Man har här talat om att man borde, genom att fördyra varan på krogarne och hindra dessas anläggande, hämma superiet. Jag skall då åberopa exempel från ett län, som jag tror försökt detta, nemligen Jemtlands län. Under försäljningsåret 1872—1873 finner man att i detta län funnits icke en enda krog, men det oaktadt hafva derifrån inkommit icke mindre än 37 petitioner om åtgärders vidtagande för superiets hämmande. Det synes således häraf tydligt, att, oaktadt krogar derstädes icke finnas, bränvinsuperiet dock tagit öfverhand, hvaraf åter kan dra-

gas den slutsats, att, om vi än gång efter annan göra förhöjningar uti ifrågavarande afseende och derigenom söka hindra krogars anläggning, vi dock icke på sådant sätt kunna hämma superiet.

Herr Olof Nilsson: Jag anser, att Utskottet haft goda skäl för sitt nu framlagda förslag och yrkar för den skull, att det måtte af Kam-maren bifallas.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall och dels på återremiss; och som den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets hemställan blifvit af Kam-maren bifallen.

Beträffande *12:te punkten* yttrade

Friherre Fock: På förut anförda skäl anhåller jag vördsamt, att Kam-maren behagade återremittera denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad; och blef den förevarande punkten till Utskottet återförvisad.

13:de punkten.

I anledning af Utskottets hemställan i denna punkt anförde

Herr Wijk: Såsom reservant mot denna punkt af Utskottets be-tänkande, skall jag be att med några ord få angifva de skäl, som förmått mig att afvika från det beslut Utskottet här fattat.

Som Kam-maren torde finna, hvilat den åtgärd, Bevillnings-Utskottet här föreslagit, icke på någon inom Kam-rarne väckt motion, utan har till-kommit genom ett inom Utskottet af en dess ledamot framställt förslag, grundadt på § 40 Riksdagsordningen, hvilken § tillerkänner Bevillnings-Utskottet motionsrätt. Jag får i anledning häraf till en början säga, att det i min tanke kan finnas ganska berättigade tvifvel, huruvida denna motionsrätt i detta särskilda fall icke blifvit inom Utskottet utsträckt allt för vidt. 40 § Riksdagsordningen medgifver visserligen Bevillnings-Utskottet att i bevillningsfrågor sjelft föreslå sådana åtgärder det anser nödiga och nyttiga; men frågan blifver då, hvad som till bevillningsfrågor kan hänföras eller icke. Regeringsformen § 60 upptager bland bevillningarne bränvins-bränningsafgiften; men här gäller det icke någon bränvinsbränningsafgift, utan en bränvinet pålagd försäljningsaccis, hvilken dock icke tillfaller staten utan kommunerna med en viss fördelning dem emellan. Bevillnings-Utskottet har emellertid icke ansett sig förhindradt att framkomma med ett förslag i så-dant hänseende; och jag vill icke heller strängt hålla på min åsigt att det skulle härutinnan öfverskridit sin befogenhet, ehuru jag i detta hänseende varit mycket tveksam. Jag ber därför få återkomma till frågan, sedd ur en annan synpunkt. Det torde då vara nödvändigt att gå tillbaka något i ti-den för att finna, huru ifrågavarande afgifter uppkommit och kommit

att af hushållningssällskapen förvaltas. Jag ber då att få förutskicka den anmärkningen, att, oaktadt det nu endast gäller hushållningssällskapens andel i bränvinsmedlen, jag är fullkomligt öfvertygad derom, att ett bifall till detta förslag endast är en föregångare till försöket att få den till landstingen nu utgående femtedelen fördelad efter samma grund. Jag hemtar ett stöd för detta antagande deraf, att då motionen om en ny fördelning af bränvinsförsäljningsafgifterna bland hushållningssällskapen väctes inom Utskottet, omfattade densamma äfven landstingens andel, fast beslutet blef, att den skrifvelse, Utskottet nu skulle föreslå Riksdagen att aflåta till Kongl. Maj:t, endast skulle innefatta hushållningssällskapens femtedel. Då vid 1854 års riksdag den nu gällande bränvinslagstiftningen till sina grunder genomfördes och det beslöts, att en femtedel af den kommunerna tillförsäkrade afgiften för utminuterung och utskänkning skulle användas till bildande af en s. k. länskassa, förklarade det särskilda Utskottet som behandlade bränvinslagarne — och detta blef sedermera äfven Riksdagens beslut —, att gemensamma länskassor borde bildas till beredande af möjlighet för länen att, utan innevånarnes särskilda betungande för hvarje tillfälle, bekosta företag, som kunna befinnas nyttiga och nödvändiga för länen i deras helhet, och hvaraf både städer och land hafva fördel“. Sådan var då meningen med dessa medels användning. Aterstod att bestämma, åt hvem förvaltningen af dem skulle uppdragas. Olika förslag framställdes i det afseendet, men man fann till slut, att, då inom länen ännu icke funnos några permanenta myndigheter, till hvilka förvaltningen kunde öfverlemnas, enär pröfningskomitéerna, som äfven voro föreslagna att erhålla detta uppdrag, vore af öfvergående beskaffenhet och ej ständigt fungerade, det vore bäst att öfverlemna förvaltningen till hushållningssällskapen, i hvilkas händer den sedan äfven förblifvit. 1862—1863 årens Riksdag bildade en annan myndighet inom länen, landstingsinstitutionen. Då gick man i en helt annan riktning. Den ena gången började man bilda kassor och var förlägen om hvem som skulle förvalta dem; den andra gången åter hade man ingen kassa men väl kassaförvaltare. Man föreslog derföre nu att ytterligare en femtedel af bränvinsförsäljningsafgifterna skulle tagas från kommunerna och öfverlemnas åt landstingen; och så skedde äfven, för att såmedelst bereda dem tillgångar att kunna verksamt bidra till jordbrukets och näringarnes utveckling, till befordrande af kommunikationsväsendet, helsovården, undervisningen och mera dylikt. Jag har lemnat denna lilla historik för att derigenom framhålla, att ändamålet med de två femtedelarne, hvilka nu tillfalla hushållningssällskapet och landstinget, från början varit fullkomligt enahanda, eller att de skulle användas till för landet och staden gemensamma ändamål. Nu har under tidens lopp den tillämpning gjort sig gällande, att, på samma gång landstingen fortfarande använda dessa medel i det med dem ursprungligen afsedda syftet, hafva hushållningssällskapen mera ensidigt användt dem till jordbrukets gagn och understöd. På grund af den sistnämnda omständigheten har den åsigten under senaste tiden allt mer och mer framträdt, att de ifrågavarande, hushållningssällskapen tillkommande andelarne af bränvinsförsäljningsafgifterna skulle vara anslagna till upphjelpande af jordbruket i dess helhet och att man derföre vore

vore berättigad att mera jemnt fördela den öfver hela landet än som efter nuvarande fördelningsgrunder är fallet. Bevillnings-Utskottet har denna gång icke velat framkomma med något förslag om ändrad fördelning af landstingens andelar i bränvinsafgifterna, af det skälet att dessa medel, som i mycket ojemnt förhållande der tillkomma, derigenom att bränvinskonsumtionen är särdeles stor inom vissa län, böra oförkränkta hos dessas landsting bibehållas, så att de med dem må kunna möta och afhjelpa det elände, bränvinskonsumtionen medför i dessa delar af landet, der inkomsterna af försäljningsafgifterna äro stora. Beträffande hushållningssällskapens andel deremot har den åsigten inom Bevillnings-Utskottet gjort sig gällande, att denna är afsedd för jordbrukets understöd och följaktligen bör öfver hela landet jemnare fördelas. En sådan åtgärd synes mig emellertid innebära en ganska stor orättvisa. Hushållningssällskapens andel har nemligen tillkommit på samma sätt som kommunernas och landstingens andelar, genom konsumtionen, samt derigenom att de särskilda länen inom sig sökt på af lagen medgifna sätt begränsa och framför allt kontrollera denna konsumtion och sålunda af densamma förskaffat sig fördelar både i sedligt och ekonomiskt hänseende, under det att, der en sådan åtgärd icke blifvit vidtagen, sedlighetens intressen försummas och förtjensten på bränvinsförsäljningen till största delen ingår till de enskilda näringsidkarne. En sådan fördelning af hushållningssällskapens andel mellan de olika länen, som Bevillnings-Utskottet här föreslagit, skulle, enligt min upfattning, leda derhän att förlama intresset i de län, som sökt att väl ordna sin bränvinsutskänkning och — minuter, enär följderna af förändringen skulle blifva icke allenast som hittills bränvinets fördyrande för den enskilde konsumenten, utan äfven att de inkomster, dessa län af bränvinsförsäljningen hvart för sig nu draga, skulle komma att utdelas på andra län, hvilka icke brytt sig om att i sedlighetens och inkomstens intresse ordna bränvinshandeln så, som de kunnat och bort göra, och der till följd häraf priset för den enskilde konsumenten måhända är vida billigare än i de län, der bränvinshandeln är väl ordnad. Men äfven om denna min åsigt icke skulle godkännas, så har jag ett ytterligare motiv att motsätta mig Utskottets förslag, det nemligen att tidpunkten icke blifvit väl vald för genomförandet af en sådan åtgärd, som den Utskottet föreslagit. Vi böra nemligen ihågkomma att genom den vid sistlidne års riksdag beslutade ändringen af §§ 21 och 22 i bränvinsförsäljningslagen, det medgifvits städerna att öfverlemna till bolag så väl den ena som den andra grenen af den beskattade bränvinshandeln, och att dessa bolags hela nettobehållning skulle komma att fördelas mellan kommunerna, landstinget och hushållningssällskapen. Dessa medgifvanden, så ofantligt viktiga, hafva, såvidt jag vet, ännu endast kommit till tillämpning i den stad, jag representerar, men kommer, som jag hoppas, så småningom till utförande i landets samtliga städer. Det återstår derföre att se, huru dessa förändringar komma att i ekonomiskt hänseende verka; jag för min del hoppas, att de stora ojemnheter, som nu finnas mellan de olika länen beträffande inkomsterna af bränvinsförsäljningen, derigenom ganska väsendtligt skola utjemnas. Under alla förhållanden synes mig man bör afvakta resultatet af dessa lagförändringar, innan man ingår till Kongl. Maj:t med någon skrifvelse, så sväfvande som den af Utskottet här föreslagna.

På dessa skäl, hvilka för mig inom Utskottet varit bestämmande, anhåller jag om afslag på Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Clairfelt, Treffenberg, von Schoultz, Kolmodin, Gjerling, Grenander, Friherre af Schmidt, Nils Nilsson* i Asarum, *And. Svensson, G. C. Mæchel* och *Santesson*.

Vidare yttrade:

Herr Helander: Jag betviflar, att Bevillnings-Utskottet haft grundlansenlig rätt att framkomma med ifrågavarande förslag; och jag stödjer denna min uppgift på innehållet af § 40 Riksdags-ordningen. I nämnde grundlagsparagraf heter det visserligen mot slutet: "Utskottet må derjemte uti bevillningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt"; men här föreligger uppenbarligen icke någon bevillningsfråga, utan frågan gäller ett annat sätt att fördela den andel af bränvinsminuterings- och utskänkningsafgifterna, som blifvit länens hushållningssällskap tillerkänd. Denna min åsigt anser jag ock öfverensstämmande med Regeringsformen, hvars 60:de § uppräknar bland bevillningarne bränvinsbränningsmedlen, hvilka äro desamma som bränvinstillverkningsafgiften. Ingenstädes uti Regeringsformen omtalas, att bränvinsförsäljningsskatten utgör någon bevilling. För denna åsigt tala äfven paragraferna 64, 65, 67 och 71 af Regeringsformen, der det heter att de extra ordinarie statsinkomsterna äro sådana inkomster, hvarigenom staten regleras och som ingå till statsverket. Skulle likväl, oaktadt efter min uppfattning hvarken grundlagens ord eller anda gifva anledning till något annat än hvad jag här förutsett, man anse, att försäljningsafgifterna verkligen utgöra bevillningar, så får jag dock erinra att det i alla fall nu icke är fråga om att borttaga, förminska eller förhöja någon bevilling, eller att förändra grunderna för någon bevillnings utgörande, utan, såsom nyss nämndes, endast om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i hvilken man skulle begära en annan fördelningssgrund för den del af dessa afgifter, som man tillerkänt hushållningssällskapen. Jag kan således icke finna, att Bevillnings-Utskottet egt rätt att motionera i ämnet. Då någon enskild riksdagsman ej heller väckt någon motion i frågan och Bevillnings-Utskottet efter min tanke icke i densamma egt någon initiativrätt, måste jag således, utan att nu, åtminstone för det närvarande, anse mig befogad att ingå i något yttrande uti hufvudsaken, på af mig anförda skäl, yrka afslag på punkten.

Herr A. Rundbäck: Jag vill icke yttra mig om Utskottets befohgenhet att framkomma med det föreliggande förslaget, utan endast afgifva en opinionsyttring i sjelfva saken, detta desto hellre som, huru beslutet i denna Kammare än må utfalla, någon Riksdagens åtgärd för närvarande ej deraf kan blifva en följd, då förslaget redan genom Första Kammarens afslag derå för denna gång förfallit. Jag vill emellertid tillkännagifva, att jag yrkar bifall till förändringen af följande skäl. Det har länge inom landet rådt missnöje deröfver, att hushållningssällskapens andelar i bränvinsförsäljningsafgifterna äro så ytterst ojemnt fördelade, helst som för denna fördelning ingen rationel grund finnes. Hushållnings-

sällskapen få nemligen dessa medel utan någon deras egen medverkan eller arbete, de hushållningssällskap, som få mera än andra, hafva icke mera besvär därför än de senare. Hela besväret består uti att qvittera medlen, och den saken är ju lika lätt för t. ex. Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap, som qvitterar öfver 80,000 R:dr, som för Jemtlands, som qvitterar endast 850. Vidare betraktar jag dessa medel som en gåfva af det allmänna till länen för deras förkofran och utveckling, och i så fall bör ju det ena länet ligga staten lika mycket om hjertat som det andra. För närvarande har emellertid det ena länet så stora tillgångar i bränvinsmedlen, att det knappast vet, huru det skall blifva af med dem, under det att ett annat län icke kan taga något verksamt initiativ till framåtskridande till följd af bristande tillgångar. Den summa, som enligt den betänkandet bifogade tabellen årligen tillfaller samtliga hushållningssällskapen är dock så betydlig, att med denna rätt mycket inom hela landet kunde uträttas, om nemligen beloppet vore jemnare fördeladt. Huru ojemn fördelningen nu är, framgår af en jämförelse mellan hushållningssällskapens andelar med folkmängden inom länen. I Göteborgs län t. ex. belöper sig på hvarje innevånare ett bidrag af 24 öre, i Westernorrlands län 14 öre, i Malmöhus län 10 öre, i Kronobergs $1\frac{4}{10}$, i Jemtlands något öfver $1\frac{1}{10}$. Jag har äfven gjort mig reda för, huru fördelningen efter folkmängden skulle komma att slå sig ut. Af de 14 län, som på delningen skulle göra en *vinst*, skulle Christianstads län få omkring 9,000 R:dr, Calmar omkring 7,000, Kronobergs omkring 10,000, Jönköpings omkring 8,000, Hallands mellan 1,000 och 2,000, Elfsborgs omkring 12,000, Skaraborgs mellan 6- och 7,000, Örebro omkring 4,000, Vermlands omkring 10,000, Stockholms omkring 4,000, Stora Kopparbergs omkring 4,000, Jemtlands nära 5,000, Vesterbottens mellan 3- och 4,000 och Norrbottens län vid pass 2,000. Af de öfriga länen, som *förlora* på en fördelning af dessa medel efter folkmängden, skulle Malmöhus förlora omkring 8,000, Blekinge öfver 2,000, Göteborgs och Bohus län vid pass 62,000, Södermanlands omkring 2,000, Upsala omkring 3,000 och Westmanlands omkring 8,000 R:dr. Slutligen skulle äfven Östergötlands, Gefleborgs, Gotlands och Westernorrlands län förlora något, men blott ett obetydligt belopp af några hundra R:dr hvardera.

Jag kan väl förstå att det om denna fråga skall blifva en stor strid. Huru kämparne skola ställa sig, synes lätt af den lista jag nyss uppläste. Jag för min del bekänner uppriktigt, att jag är påverkad af det förhållandet, att jag tillhör ett län, som i förevarande hänseende är ett bland de mest vanlottade i riket; och jag kan bekänna det desto uppriktigare, som jag är öfvertygad att den egna nyttan i detta fall öfverensstämmer med den allmänna, emedan det är rättvist att fördelningen af de medel, som staten afstår till hushållningssällskapen, och hvilka dessa erhålla utan någon deras egen omsorg och arbete, fördelas jemnare, efter folkmängden, och mera bidragande till landets i dess helhet förkofran, än den nu gällande fördelningen. Den förste talaren yttrade visserligen, att fördelningen efter folkmängden vore orättvis, emedan ett län, som genom inrättande af bolag sökt ordna försäljningen i ett sedligt syfte, derigenom skulle blifva tvunget att afstå sin inkomst deraf till andra län, som icke i sådant syfte ordnat sin försäljning — ty han antog såsom

gifvet att de förra länen förtjena mest och de senare minst — men så är icke förhållandet, utan skilnaden i inkomsterna beror derpå, att det finnes flera städer i det ena länet än i det andra. I Kronobergs län t. ex. hafva vi en ordnad brännvinsförsäljning, men hushållningssällskapets andel i inkomsten af försäljningen uppgår endast till något öfver 2,000 R:dr, under det att i Göteborgs län med endast en tredjedel större folkmängd men med många städer, har fyratio gånger så mycket. Nu vill jag visserligen tro, att landsbefolkningen i det förra länet är en mycket sedlig befolkning, men huru sedlig hon är, kan hon väl dock omöjligen vara bortåt fyratio gånger sedligare än landsbefolkningen i det senare länet; den stora skilnaden i inkomster mellan länen beror helt enkelt derpå, att Kronobergs län har blott en stad, men Göteborgs flera, således på en omständighet, som är helt och hållet tillfällig.

Jag skall icke vidare upptaga tiden, sedan jag nu tillkännagifvit min åsigt i frågan. Bifalles förslaget här i Kammaren, så blir, såsom nämnt, resultatet deraf i alla fall intet; afslås det, så skall jag finna mig äfven deri. Hvad jag velat säga, är endast att jag icke kunnat underlåta att uttala, det jag gillar Bevillnings-Utskottets åsigt.

Herr *Jonas Jonasson* i Rassebygd och *Silfverstolpe* instämde med Herr A. Rundbäck.

Grefve Sparre: Vi befinna oss här på ett af dessa för hvarje representativ församling kinkiga områden, der de egna intressena drabba tillsamman. Det var således icke underligt att genast vid första anmälandet af detta ärende många talare begärde ordet; likasom att uppmärksamheten nu synes vara spänd i Kammaren. Den förste ärade talaren framställde en historik öfver frågan, i hvilken jag skall anhålla få göra ett litet tillägg. Jag har nemligen talat vid åtskilliga af de ledamöter, som sutto i det så kallade Brännvins-Utskottet 1855, hvilket har förberedt denna fråga, och hvarest tanken att utdela en del af försäljningsafgiften till hushållningssällskapen först uppstod; alla dessa personer hafva sagt, att, om de hade haft en aning om, att denna sak skulle komma att slå sig ut så, som den nu visat sig göra, att det ena hushållningssällskapet får 80,000 R:dr och ett annat 800 R:dr, så skulle visst ingen människa i Utskottet hafva tänkt på annat än att dela denna inkomst efter de olika länen folkmängd. Meningen var ju att använda en del af dessa inkomster till jordbrukets upphjelpande, hvarföre också denna del hänvisades till hushållningssällskapen; men då nu erfarenheten har visat, att saken slagit så ut, är det då icke skäl, att representationen förändrar ett stadgande, som går i en så påtagligt orimlig riktning. Om Herrarne betrakta den tabell, som är intagen å sidan 24 i Utskottets betänkande, så skolen I finna, att i Göteborgs och Bohus län med en befolkning af 236,000 människor hushållningssällskapet får 80,609 R:dr 62 öre, då i Elfsborgs län med 282,000 människor, således nära 50,000 flera än i förstnämnda län, hushållningssällskapet bekommer endast 9,004 R:dr 73 öre, det vill säga emellan $\frac{1}{9}$ och $\frac{1}{10}$ af hvad Göteborgs och Bohuslän har, fastän detta län har 50,000 människor mindre. Nu har man sagt, att det kommer sig deraf, att det supes mycket i Göte-

borg. Jag skall anhålla att få för mitt län vindicera en del af denna ära; ty en icke obetydlig del af Elfsborgs län stöter till nämnde stad; och jag kan ansvara för, att vi kontribuera duktigt till Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps inkomster. Men Göteborgs hushållningssällskap bekymrar sig icke om sådana supare eller deras familjer utan hänvisas de af vederbörande myndigheter till vederbörande fattigvårdsstyrelser; åtminstone har händelsen hittills varit sådan. Man kan således ej säga, att den omständighet, att det i en viss stad supes betydligt, utgör giltig anledning dertill, att det län, inom hvilket staden är belägen, skall få mera betaldt, och således uppmuntras till att ställa så till, att i staden kommer att supas af hjertans grund, för att staden och hushållningssällskapet skall erhålla större inkomster. Snarare kunde man säga att det är skäl att motverka frestelsen att genom stor konsumtion bereda sig stor inkomst, och således fördela denna.

Den förste ärade talaren anförde ett i hans tanke högst viktigt skäl, hvarföre detta förslag borde afslås. Kommunerna skulle nemligen, om det bifölles, förlora intresset att kontrollera inkomsterna af bränvinsförsäljningen, då de icke ensamt finge uppbära hela fördelen deraf. Ja, mine Herrar! Men olyckligtvis hade friherre Fock den ogrannligheten att upplysa om, hur det står till med denna kontroll, eller att det icke skattas för mera än en fjerdedel af hvad som säljes inom riket. Jag vill således icke gifva mycket för kontrollen; och jag tror icke, att vi skulle förlora någonting om den upphörde, hvaremot städerna i så fall skulle förlora det intresse, de nu hafva, af att det dugtigt supes i dem. Man säger, att städerna ordna bränvinsförsäljningen på ett klokt och förståndigt sätt. Ja, de ordna den visserligen, men på sådant sätt, att mycket med bränvin skall gå åt, och staden derigenom få större inkomster. Jag känner något litet till den saken, då jag nemligen är en förföljare af bränvinsförsäljning i allmänhet; och jag måste tillstå, att jag efter yttersta förmåga rasar mot den i det mig nädigst anförtrödda län, der jag gått så långt, att jag begagnat den myndighet Konungens Befallningshafvande har att förbjuda bränvinsförsäljning i städerna under vissa tider. I vissa städer är bränvinsförsäljning sålunda förbjuden från fredagsqvällen till måndags morgon. I dessa mina bemödanden att inskränka bränvinsförsäljningen understöddes jag af myndigheterna i en del städer, men i andra åter rönt jag motstånd; och jag befarar verkligen att en sådan inskränkning medför minskning i städernas inkomster. Jag tror det således ingalunda vara nyttigt att ställa så till i detta hänseende, att kommunerna uppmuntras att genom den största bränvinsförsäljning skaffa sig största möjliga inkomst; och om den närvarande inrättningen har en sådan följd, så vill jag hjälpa till att undanrödja denna frestelse så fort som möjligt. Det rätta måste vara, att, om staten ansår en viss andel af bränvinsskatten till jordbrukets upphjelpande, denna andel bör komma jordbruket i hela riket någorlunda jemnt till godo. Eller manne inom Göteborgs och Bohus län jordbruket har behof af ett understöd af 80,000 R:dr, medan Jemtlands län, der jag icke erfarit att jordbruket står så högt att det icke behöfver uppmuntras, erhåller omkring 800 R:dr. Bränvinshistorien är en olycka, en förbannelse för vårt land; men då vi ännu icke kunnat komma till några allvarsammare åt-

gärder utan fortfarande vilja taga inkomst af denna handtering, må vi då åtminstone söka åstadkomma, att den del af denna inkomst, som är anslagen till jordbrukets befrämjande, kommer detsamma någorlunda jemnt till godo, och icke det ena länet på de öfrigas bekostnad. Jag upprepar ännu en gång, att min erfarenhet är den, att det till stor del är på mitt läns bekostnad, som Göteborg har dessa stora inkomster af bränvinsförsäljningen.

Man har sagt, att tidpunkten skulle vara illa vald för åstadkommande af förändring i detta hänseende, derföre att sista Riksdagen beslöt, att staten skulle kontrollera bränvinsförsäljningen i städerna och dessa derigenom erhålla större inkomster. Ja, mine Herrar, om det nu vore fråga om att fatta något beslut, så kunde det skälet möjligen duga; men då här icke är begärdt någonting annat, än att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, "det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda om och på hvad sätt en jemnare fördelning mellan de särskilda länens hushållningssällskap af de, enligt § 24 i Kongl. Förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin, till nämnda sällskap utgående andelar af bränvinsförsäljningsafgifterna må kunna åstadkommas", så kan jag icke finna, att detta skäl har någon betydelse. Då emellertid frågan, efter hvad vi hafva hört, redan fallit i Första Kammaren, ehuru med den knappa majoriteten af 6 eller 7 röster, så kunna vi icke hoppas, att, äfven om vi nu fatta något beslut, detsamma skall leda till något resultat för den närmaste framtiden; men så mycket är dock visst, att, om frågan faller äfven här, densamma är död, och nästkommande Riksdags Utskott kommer att svara, att det icke är värdt att återkomma med frågan, då den så nyligen blifvit af båda Kamrarna afslagen. Det är således en opinionsyttring, Kammaren i dag skall afgifva; och jag anhåller, att den måtte blifva i rättvisans, billighetens och det allmännyttigas intresse; ty jag vill icke, och ber Herrarne att icke medverka till att ställa så till, att orterna skola få ett allt för stort intresse af att befordra superiet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Med Grefve Sparre iustämde Herrar *Sven Andreasson, Wigardt, Aug. Börjesson, Östling, Pehr Ericsson* och *Danielsson*.

Herr Rylander: Då jag varit den, som inom Utskottet väckt denna fråga, så tillåter jag mig också att i densamma här yttra några ord. Jag kunde visserligen afstå derifrån, sedan jag hört att Herr Grefve Sparre tillräckligt utredt saken, men då Herrar Wijk och Helander här bestridt ej allenast min rätt att väcka motionen i Utskottet utan jemväl Utskottets rätt att upptaga den, så vill jag begagna tillfället att med få ord bemöta denna anmärkning. Jag kan då för min del icke finna annat, än att jag haft grundlagsenlig rätt att väcka frågan, liksom jag äfven anser grundlagen gifva Bevillnings-Utskottet rätt och ålägga detsamma som en pligt att upptaga frågan till behandling; hvarföre, och då jag icke hört någon mera än de nämnde två talarne bestrida denna rätt, jag tror, att den bör vara grundad i lagen, hvilket jemväl synes deraf, att frågan verkligen blifvit af Utskottet upptagen och behandlad.

Herr Wijk har sagt, att tiden icke vore väl vald att väcka denna fråga. Jag instämmer med honom häruti så till vida, att äfven jag anser, att tiden är illa vald; men derföre att frågan hade bort blifva väckt för flera år sedan; ty då det beslutades, att denna del af bevillningen skulle lemnas till hushållningssällskapen, då hade detta beslut bort fattas i den anda, jag i min i Utskottet afgifna motion angifvit. I sådant fall är tiden icke väl vald, men i andra fall tror jag den vara väl vald, ty nu är icke fråga om annat än besluta en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t; och innan frågan återkommer, hafva vi haft tillfälle att se, hvad sista Riksdagens beslut uträttat i afseende på de bränvinsförsäljningsbolag, som bildat sig i städerna. Jag har ansett såsom gifvet, att staten, då den afstod denna del af bevillningen till kommunernas bästa, gjorde detta i afsigt att dermed upphjelpa landets kultur; och jag tror derföre, att den rättvisligen bör fördelas de särskilda länen emellan efter folk-mängden. Jag har åtminstone icke kunnat fatta saken på annat sätt. Ehuru jag vet, att vi nu icke kunna vinna något i saken, då frågan redan blifvit af Första Kammaren med knapp majoritet afslagen, så får jag likväl anhålla, att denna Kammare bifaller Utskottets förslag. Jag skulle visserligen önskat, att förslaget upptagit både landstingen och hushållningssällskapen, men jag får väl vara nöjd med förslaget, sådant det nu föreligger.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Den talare, som först hade ordet i denna fråga, och som tillika är ledamot i Bevillnings-Utskottet, framställde ett tvifvel, huruvida Bevillnings-Utskottet har haft rätt att komma fram med förslag i frågan. För min del kan jag icke se något hinder derför i grundlagen; och om något sådant hinder funnes, så hade anmärkning i sådan riktning jemväl af talaren bort framställas vid en föregående punkt, der en likartad fråga behandlats, nemligen i elfte punkten, hvilka redan blifvit af Kammaren bifallen utan någon sådan anmärkning.

För min del yrkar jag bifall till Utskottets förslag; men jag vill dock förutskicka den anmärkningen, att jag, i motsats till en föregående talare, icke gör det i egennyttans eller af enskildt intresse. Jag yttrade i en annan fråga, som i Kammaren förut behandlats, nemligen frågan om förhöjning af bränvinsskatten, att det är just dessa afgifter eller kommunernas rätt att besluta öfver försäljningsställena i kommunerna, som utgör det största hindret för sundhetens och nykterhetens utveckling i vårt land. Nu har Utskottet beträdt en väg, på hvilken förbättring i detta hänseende kan vinnas, och nu lyster det mig att se, hvad Kam-maren, efter alla sina vackra tal om sedlighet och nykterhet, gör i denna fråga, som i hufvudsak är den enda, hvilken kan rädda oss från dryckenskapslasten, der den finnes. Jag är Utskottet tacksam för detta förslag, icke derföre att det skulle vara fullständigt sådant som det nu föreligger, utan derföre att det går i den riktning, som jag är öfvertygad vara den riktiga, och som jag hoppas och tror, att en kommande Riksdag skall utsträcka derhän, att dessa medel icke allenast komma att fördelas mellan hushållningssällskapen, på sätt nu förslaget är, utan äfven emellan landstingen, och derjemte att alla kommunerna i landet komma i åtnjutande af dessa medel, efter den fördelningsgrund som nu blifvit åsyf-

tad. Det var en mycket riktig tanke, som den förste talaren uttalade, då han sade, att det föreliggande förslaget åsyftade något sådant, hvilket också, såsom jag många gånger sagt, är det enda, som med kraft kan verka till inskränkning i kroglivet. Man ser af den vid betänkandet fogade tabell, huru en kommun kan förtjena till och med 100,000-tals R:dr; Stockholms stad har förtjent 362,032 R:dr 23 öre, och andra kommuner mindre i förhållande till omständigheterna, och det är icke troligt, att dessa kommuner skola söka att hämma superiet, då de hafva så stora inkomster derpå. I åtskilliga landtkommuner är förhållandet enahanda; ty jag känner en landtkommun, som förtjenar så mycket genom sin bränvinsförsäljning, att den med denna förjenst underhåller hela sin fattigvård; och det är således icke troligt, att en sådan kommun skall verka i sedlighetens intresse, hvilket sannolikt icke heller sker förr än steget tages fullt ut. Jag skulle visserligen helst önska, att alla dessa inkomster, med undantag af förvaltningskostnaden och till nödig kontroll öfver försäljningsställena, ginge in till staten, men då man här för möter stora svårigheter, torde det vara skäl att tänka på äfven andra utvägar för ernående af målets vinnande i den riktning jag nu påpekat, hvartill Utskottet nu tagit första steget.

Man har sagt, att tiden för en sådan reform, som den ifrågavarande, icke är väl vald; men jag vet icke någon bättre vald tid, då vi kommit så långt i nykterhetsifver, som ledamöterna i denna Kammare nu hafva gjort, och jag tror således, att Kammaren i sedlighetens intresse, hvarom här så mycket predikats, bör bifalla Utskottets förslag, till hvilket jag yrkar bifall icke derföre att ett eller annat län förtjenar några tusen riksdaler mera än andra, utan för det stora mål, hvartill ett sådant bifall en gång skall leda.

Herr *Peter Carl Andersson* förenade sig med Herr *Sven Nilsson*.

Herr *Jöns Rundbäck*: Jag ber att till en början få anmärka, att jag helt och hållet delar den förste och, som jag tror, äfven den andre talarens åsigt i afseende å uppfattningen af grundlagen i detta fall. Sedan jag gjort detta erkännande, ber jag att få taga Utskottets förslag i närmare skärskådande. För så vidt jag kan förstå, har Utskottet utgått från en orätt uppfattning af denna fråga och derföre äfven kommit till ett orätt slut. Utskottet säger: "då de andelar af bränvinsförsäljningsafgifterna som enligt denna paragraf tillfalla hushållningssällskapen i länen, utgå med högst väsendtligt skiljaktiga belopp inom särskilda län — — —". Hvar har då Utskottet fått detta ifrån; jag ber Utskottet taga reda på gällande författning angående tillverkning af bränvin och andra brända och destillerade spirituösa drycker, hvars 18 § lyder sålunda: "för sådan rätt till minuthandel med eller utskänkning af bränvin, som i 8 och 12 §§ omförmäles, äfvensom för de genom inrop å auktion enligt 10 § eller 15 § förvärfvade minuthandels- eller utskänkingsrättigheter, erlägges afgift, vid minuthandel med 25 öre och vid utskänkning med 40 öre för hvarje kanna af det bränvin, som, enligt ofvanberörda paragrafer, blifvit beräknadt eller hvarför afgift åtagen är". Här af finner man, att hvar helst dessa utskänkingsrättigheter kommit till stånd,

der erlægges för hvarje kanna 40 öre och vid minuthandel 25 öre; huru kan då Utskottet säga, att dessa afgifter utgå med väsendtligen olika belopp; tillämpas icke samma lag i alla respektive länen? Men, säger man, det är icke meningen att påstå att denna lag är orätt, det är icke meningen att upphäffa 1854 års Riksdags välbetänkta beslut i detta hänseende, hvilket ännu till en del är gällande, utan endast att på grund af samma lag få dessa för vissa län så synnerligen stora utskänkningssafgifter fördelade äfven på de öfriga länen, allt efter länens olika folkmängd. Men hur skall det väl gå, om man utdrager konsekvenserna af ett sådant resonnement. Såsom vi veta finnes t. ex. i Skåne mycket spanmål, i Norrland deremot mycket skogsprodukter; vore det väl på denna grund rätt om norrländingen säger till skåningen: "ni har mera spanmål än ni behöfver, ni får lof att lemna oss någon del deraf; eller om skåningen i sin tur säger till norrländingen; "ni har alldeles för mycket af skogsalster, ni får lof att gifva oss en del deraf, ty vi äro i stort behof af timmer och byggnadsvirke". Vidare säger man, att det icke är så mycket länen som fastner sjelfva städerna, som hafva förtjenst på utskänkningssafgiftigheterna. I sådant fall beklagar jag att t. ex. Kronobergs län icke har mer än en enda stad, under det att i Göteborgs län finnas fem städer; jag kan ej se, att detta kan afhjelpas på annat sätt, än genom att flytta några af det senare länets städer till det förra länet. På samma sätt kunde man nu tänka sig, att t. ex. Lund komme och klagade öfver att Helsingborg hade tolag och kajafgifter m. m., under det att Lund, som hade intet af dessa, skulle göra anspråk på att få dela dessa förmåner med Helsingborg. Likaså skulle man kunna nämna flera dylika exempel. Göteborgs län betalar i bevilling 361,360 R:dr, Kronobergs län åter 58,000. Detta är icke rätt enligt Utskottets resonnement, utan båda länen böra betala lika mycket efter folkmängd. På detta sätt kommer man in på en ny beskattningsgrund, men hvartill likväl fordras att både utgifter och inkomster blifva lika i förhållande till folkmängden. Låt oss taga ett annat exempel: i Göteborgs län konsumeras mera kaffe och socker än i Kronobergs län, och till följd deraf betalar äfven det förra länet högre tull till staten än det senare. Det är naturligtvis en konsumtionsskatt, och ingen menniska har bestridt, att dessa skola betalas efter förbrukning. Måne det nu vore rättvist att fördela denna konsumtionsskatt lika på de båda länen i förhållande till folkmängden? Detta vore, såsom man torde medgifva, orättvist, men i afseende på bränvinsafgifterna vill man, såsom det synes, uppgöra ett nytt system, hvilket jag för min del ingalunda kan finna lämpligt. Man har, med åberopande af den vid utlåtandet fogade tabellen, velat visa, hurusom Göteborgs läns hushållningssällskap skulle erhålla allt för öfverdrifvet högt bidrag, enär dess andelar i bränvinsförsäljningsafgiften uppgå till 80,000 R:dr, och någon har till och med påstått, att landstinget i detta län skulle hafva en stor inkomst af samma afgift; men nu bär det icke bättre till, än att Göteborgs landsting i afseende å inkomster intager det fjortonde rummet, ehuru det i afseende å folkmängden är det femte i ordningen. Hvarifrån härleder det sig då, att hushållningssällskapet inom detta län erhållit så stort bidrag? Jo, naturligtvis, såsom hvar och en känner, från Göteborgs stads utskänkning, och emedan, hvilket äfven offentligen blifvit

vitsordadt, Göteborgs stad alltifrån första stund, så vidt jag känner, på ett fullt lojalt sätt räckt hushållningssällskapet hvarje femte penning af bolagets behållna inkomst af denna handtering. Jag skall försöka närmare visa detta genom utdrag ur revisionsberättelsen för försäljningsåret från den 1 Oktober 1870 till samma tid följande år. Bolaget betalte under nämnda år till statskassan för rättigheterna 86,000 R:dr, behållningen å utskänkningsrörelsen utgjorde 285,000 R:dr, hvilken summa dock genom hvarjehanda afbränningar, såsom förvaltningskostnader, hyra och inventarier m. m., reducerades till 105,000 R:dr. Af denna vinst skulle nu hushållningssällskapet erhålla en femtedel, det vill säga 21,000 R:dr. Det län, som i detta hänseende varit sämst lottadt är Jemtlands; der finnes icke egentligen mer än några få krogar, hvarföre ock bidraget till detta läns hushållningssällskap är högst obetydligt. Från detta län hafva dock, enligt de uppgifter, som inkommit till Bevillnings-Utskottet, icke mindre än 35 petitioner afgifvits, hvilka beklagat sig öfver lönkrögeri inom länet, och jag vädjar icke blott till jemtländingarne utan äfven till öfrige norrländingar, som hafva reda på denna sak, huruvida icke detta missförhållande uppstått derigenom, att inom detta län icke finnes någon ordnad bränvinshandel. Der säljas naturligtvis och konsumeras tusentals kannor bränvin, men, derföre att endast obetydlig utskänkningsafgift erlägges, vore väl endast derföre skäl att andra orter skulle lemna bidrag till detta läns hushållningssällskap? Nej, mine Herrar, låt först detta län på ett förnuftigt sätt ordna sin bränvinshandel, så kommer nog snart detsamma äfven att af denna handtering uppbära inkomster. Jag vill icke hafva privilegierade krogar utan ordentliga utskänkningsställen med personer, som hålla ordning och skick, ty derpå vinner icke blott kommunen och staten i allmänhet, utan äfven sedligheten, och framför allt vinnes derigenom en bättre polisuppsigt i allmänhet å landsbygden. I afseende å tillämpningen af denna stränga lag inom andra län kan jag nämna, att inom mitt kommittenskap under det sista året icke förekommit mer än tre à fyra åtal och, hvad särskildt beträffar det härad, der jag bor, så har inom detsamma på ett innevånareantal af 10 à 12,000 icke mera än ett åtal förekommit och detta var mot en krögare, som sålt några supar under gudstjensten, hvaremot derstädes icke, som i Grefve Sparres län, hvarken lönkrögeri eller lönbränning förekommit.

Jag vill här icke göra några vidräkningar med andra län, men då jag har i min hand ett utdrag utur Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens berättelse för åren 1840—1869, så må jag nämna, att under denna tid det vanlottade Jemtland i statsbidrag till vägförbättringar och vattenaftappningar erhållit 1,300,000 R:dr, hvilken summa, fördelad på 30 år, visar, att detta län i proportion till folkmängden erhållit större bidrag än Göteborgs län. Kronobergs län har för samma ändamål erhållit 500,000 R:dr och Elfsborgs län 840,000 R:dr under samma tid. Hvad har deremot Göteborgs län erhållit? Jo, endast 107,000 R:dr; men icke hafva vi, som äro från detta sistnämnda län, derföre sett illa på dem, som erhållit större bidrag än vi. Andra orter hafva äfven fått mycket mera jernvägar än vi, som blott kunna tala om statsbanan till Göteborg, cirka 2 mil, och vidare cirka 1 mil af Herrljunga—Uddevalla-banan.

Den siste talaren framkastade en beskyllning mot Göteborgs samhälle

och hela detta län, nemligen att man der skulle vara så benägen att suppa upp sina förtjenster och sedan stryka omkring och betla. Jag må säga, att jag icke förstår, hvarifrån han kunnat hemta ett sådant påstående; nog såg jag för några år sedan, då nöden var stor, 20 à 30 tiggare på en gång, kommande från Grefve Sparres län, stryka omkring inom Göteborgs län, men någon utskänkning af bränvin till dessa har jag ej hört omtalas. Det är naturligt att Elfsborgs län, som sträcker sig så att säga intill Göteborgs portar, har daglig handel med Göteborg. Det bör då för den blifva lätt att vitsorda, att befolkningen inom Göteborgs län, hvilken naturligtvis liksom andra orters befolkning emellanåt super något, dock är sådan, att man sällan får se en ordentligare befolkning, hvilket äfven kan vitsordas af andra som känna detta förhållande; men det är gifvet att till Göteborg, som är en stor stad, kommer en massa sjöfarande, fiskare och skärgårdsboar, hvaraf följderna blifver, att konsumtionen af bränvin på denna plats måste blifva jemförelsevis större än på andra orter. Jag har förut gifvit tillkänna, att jag icke tror att sedligheten befrämjas genom att fördela dessa bränvinsmedel på sätt som nu är föreslaget, ty sedligheten kan aldrig befrämjas genom orättvisa åtgärder; vidare vågar jag påstå, att sedligheten inom Göteborgs län är lika stor som annorstädes, och att äfven, hvad nykterheten beträffar, denna kan jemföras med andra läns. För att dessutom befrämja sedligheten erfordras, så vidt jag kan förstå, både att man föregår folket med goda exempel och lemnar detsamma upplysning om dryckenskapslastens skadliga följder. Vidare måste man på ett förnuftigt och klokt sätt genom en ändamålsenlig lagstiftning ordna bränvinshandeln.

Jag ber slutligen få upplysa, att Göteborgs hushållningssällskap ingalunda visat sig arbeta endast i sitt eget intresse. Nej, mine Herrar, detta hushållningssällskap har, enligt revisionsberättelsen för år 1872, bidragit till det stora landtbruksmötet för hela riket med omkring 27,000 R:dr, till expositioner i Göteborg af slagtboskap årligen 1,000 R:dr, till stipendier åt elever vid väfskolan i Borås 600 R:dr, till kontrollanalyser å gödningsämnen 2,000 R:dr, till verldsutställningen i Wien 2,000 R:dr, till fiskerinäringen 7,000 R:dr m. m. Jag skulle kunna uppräknat en hel mängd dylika anslag till näringarnes fromma. Detta län har i sanning icke handlat så, att det gjort sig förtjent af klander, utan det står tvärtom ensamt i sitt slag bland dem, som på allt möjligt sätt gifvit anslag till näringarnes upphjelpande och befordran.

Jag hoppas, att jag, med hvad jag nu yttrat, har tillräckligt tydligt ådagalagt, att, för den händelse man vill hafva en ny beskattningsgrund i detta hänseende och dervid beräkna inkomster och utgifter efter folkmängden allena, man torde finna nödvändigheten af att tillämpa denna nya metod äfven i afseende å andra bevillningar. Jag hoppas ock, att man i sådan händelse snart skall finna, att dylika försök, lika litet som det föreliggande förslaget, kunna leda till något gagneligt resultat. Jag yrkar naturligtvis afslag å den föreslagna skrifvelsen.

Häruti instämde Herrar *Wedberg, Billström, Johannes Adersson* i *Knarrevik* och *Christen Assarsson*.

Friherre Fock: Ämnet är redan så uttömdt, att jag skulle afstå från ordet, om icke det förhållande egde rum, att jag, jemte det jag är ledamot i Utskottet, äfven reserverat mig mot Utskottets förslag.

Om Riksdagen skall besluta en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t i sådant syfte, som detta förslag innehåller, eller i hvad syfte som helst, så ställer jag såsom vilkor på skrivelsen, först och främst att den skall bestämdt uttrycka hvad Riksdagen vill, och för det andra att den åtgärd, som möjligen deraf kan blifva en följd, verkligen löser den fråga, som är före. I intetdera afseendet uppfyller den föreslagna skrivelsen detta anspråk efter mitt förmenande. Det sätt, hvarpå denna fördelning af bränvinsförsäljningsafgiften skulle ega rum, kan variera i så många olika riktningar, att det, enligt min tanke, hade varit Utskottets pligt att åtminstone antyda *någon* sådan. Här har visserligen talats om en fördelning efter de olika länens folkmängd, men äfven under antagande, att fördelningen efter sådan grund sker, kunna så många anspråk och billiga fordringar derjemte inkomma, att någon antydan derom i Riksdagens skrivelse hade bort ega rum. Men framför allt har jag mot den föreslagna skrivelsen det, att den icke löser frågan. Det är ett franskt ordspråk, som, öfversatt på svenska, lyder så: "aptiten kommer medan man äter". Får man börja att äta på hushållningssällskapens andelar — och att aptiten finnes, hafva vi redan förnummit — så stärkas både matlusten och tänderna, och fråga blir då snart äfven om både landstingens och kommunernas och städernas andelar. Jag vill icke nu yttra mig derom; jag tror, att denna fråga verkligen kan hafva många skäl både för sig och mot sig, men om den framställes, må vi då, mine Herrar, taga den på en gång, så att vi slippa att få flera stridsfrågor af den beskaffenhet som förevarande, hvilket jag icke tror vara nyttigt. Detta har jag yttrat om saken i allmänhet och såsom skäl, hvarföre jag i Utskottet bestämdt motsatte mig den föreslagna skrivelsen.

Jag skall nu bedja att få med några ord vända mig mot de två ärade talare, som här hafva yrkat bifall till Utskottets förslag. Jag vänder mig då först till representanten för Wexiö och Eksjö. Jag beklagar, att han icke är närvarande, men jag måste det oaktadt upptaga något af hans anförande till besvarande. Han säger, att han vill bifalla detta förslag, då han icke kan finna någon rationel grund för det närvarande tillståndet; men samme representant fann för ett år sedan, då här förevar en fråga af mycket mindre utsträckning, eller att omgifvande landsbygd skulle få dela den vinst, som städerna hade af bränvinsförsäljningen, då denna var åt bolag upplåten, samme representant, säger jag, förklarade då, att detta var, om jag minnes rätt, ett hufvudlöst och orättfärdigt förslag. Han finner nu, då frågan blifvit på detta sätt utsträckt, icke någon rationel grund för bibehållande af den närvarande fördelningen. Han förklarade äfven nu öppet, att han var påverkad af den egna fördelen eller det enskilda intresset — jag minnes icke hvilketdera — men jag ber då att få påminna honom, att han är representant både för Wexiö och Eksjö, och att han således har kommittentskap både i Kronobergs och Jönköpings län. Beklagligtvis finnes ett fel i den tabell, som är betänkandet bifogad, men detta fel kommer representanten för dessa städer ganska illa till pass i och för denna fråga. Såsom

Herrarne finna står Jönköpings läns hushållningssällskap i tabellen tilldeladt ett belopp af 5,472 R:dr 11 öre, och följaktligen skulle representanten för Eksjö likasom den för Wexjö hafva intresse af att yrka bifall till den föreslagna skrifvelsen, enär Jönköpings län skulle göra en vinst på ifrågavarande fördelning. Men det ofvan anförda felet är af den beskaffenhet, att det verkliga beloppet, som Jönköpings läns hushållningssällskap har fått, uppgår till 11,382 R:dr, hvadan Jönköpings län sannolikt skulle göra en förlust, i fall ifrågavarande skrifvelse ledde till något resultat. Jag får därför vänligen anhålla, att representanten för Wexjö ville sammanträda med representanten från Eksjö och komma överens om detta och tänka efter, på hvilken sida fördelen är störst. Hvad jag i detta hänseende har nämnt kan möjligen äfven verka på en eller annan af dem, som hafva instämt med honom.

Samme talare har vidare sagt, att ett annat hushållningssällskap har fått så stora inkomster, att det icke vet, hvad det skall göra med dem. Mine Herrar! Jag beklagar, att ett sådant yttrande har blifvit fäldt, om det har någonting att betyda; ty proklamera vi den läran, att den omständigheten att så mycket medel inflyta till en kassa, att innehafvaren icke förstår att rätt använda dem, att *denna* omständighet skall gifva andra kassor eller personer någon slags rätt att dela den öfverflödiga tillgången, då beträda vi en så vådlig bana, att säkert hvarken talaren eller någon annan inom Kammaren vill beträda densamma.

Jag vänder mig nu till representanten för Wenersborg och Åmål eller, om jag i denna fråga fattade honom rätt, representanten för Elfsborgs län. Han började sitt anförande med att förklara, det ifrågavarande nu gällande stadgande gick i en påtagligt orimlig riktning. Hvad den saken beträffar, har den af föregående talare blifvit tydligen utredd; det är naturligt, att ökad försäljning, om den sker på ett väl ordnad och strängt kontrolleradt sätt, skall gifva anledning till ökade inkomster af försäljningsafgifterna; och jag har fullkomligt förtroende för de personer, hvilka voro ledamöter i 1854 års Utskott, och hvilkas betänkande visar, att detta förtroende är berättigadt, att de icke kunna hafva varit blinda för följderna af sin egen lagstiftning. Samme representant förklarade vidare, att äfven inom Elfsborgs län eger rum en betydlig konsumtion af bränvin. I fall handeln vore ordnad och kontrollerad borde väl då äfven betydliga försäljningsafgifter inflyta. Men talaren förklarar saken något senare, då han säger sig vara en oförsonlig förföljare af alla bränvinsförsäljningsställen inom länet. Det synes då äfven vara naturligt, att de länets innevånare, som vilja hafva bränvin, söka det der det finnes, eller inom det nära liggande Göteborg; men svårt torde det blifva att på denna grund vilja vindicera någon rätt för Elfsborgs län att få dela den i Göteborg uppstående inkomsten af rörelsen.

Det synes förnämligast vara den stora inkomst, som Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap eger, som framkallat den matlust, hvarom jag först talade. Det torde i anledning häraf vara skäl att utreda, huru denna stora inkomst uppkommer. Såsom bekant är, bildar Göteborgs stad ett eget landtingsområde och eger i följd deraf att sjelf behålla den femtedel af de inom staden inflytande bränvinsförsäljningsafgifterna, som eljest skulle tillfalla länets landsting. Häraf beror till en del den

betydliga skilnaden mellan landstingets och hushållningssällskapets inkomster. Men framför allt bero hushållningssällskapets stora inkomster derpå, att Göteborgs stad har under loppet af flera år iakttagit, hvad af förra Riksdagen beslutades, nemligen att det bolag, som der finnes, och hvilket icke är inrättadt för egen vinning, redan innan föreskrift derom meddelades, har till fördelning med hushållningssällskapet afstått äfven hela den af rörelsen uppkommande vinsten. Hade Wenersborg och öfriga städer inom Elfsborgs län gjort på samma sätt, skulle hushållningssällskapets andel der blifvit mycket större, än den nu blifvit. Jag har också en liten aning om det belopp, hvartill vinsten der uppgår.

Då detta förslag framkommit, såsom det nu skett, utan en fullständig utredning och utan en grundlig, saken i sin helhet åtföljande motivering, och då det berör endast en ringa del af den stora frågan, och då det synes mig som om ett bifall till Utskottets förslag skulle få en anstrykning af kommunism, en färg, hvilken jag är öfvertygad att Kammaren ej vill gifva åt sina beslut, så vågar jag för min del yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt, dervid afslutande mitt anförande med samma ord som representanten för Wenersborg, nemligen att det beslut, som Kammaren nu kommer att fatta, måtte blifva en opinionsyttring i billighetens och rättvisans intresse.

Herr *Jonas Andersson* biträdde Friherre Focks mening.

Herr *Nils Larson*: Jag skall blott med några få ord söka taga Bevillnings-Utskottet i försvar för den invändning, som här blifvit framställd, att nemligen Utskottet icke skulle vara enligt grundlag berättigadt att framlägga föreliggande förslag, då motion i sådant syfte icke blifvit inom Riksdagen väckt. I slutet af 40 § Riksdags-ordningen heter det: "Utskottet må derjemte uti bevillningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt". Nu lär ingen kunna bestrida, att frågan om bränvinsförsäljningsavgifterna är en bevillningsfråga. Det lär då icke heller kunna bestridas, att Utskottet, utan att någon inom Kamrarne väckt motion dertill föranledt, skulle hafva rätt att föreslå fullkomligt utstrykande af alla dessa afgifter, och om detta, såsom jag hoppas, måste medgifvas, så måste också medgifvas, att Utskottet eger befogenhet att föreslå samma afgifters bibehållande under de vilkor Utskottet finner billiga och nyttiga. Det är ingenting annat än det, som Utskottet nu gjort.

Hvad för öfrigt angår sjelfva saken, skall jag inskränka mig till att helt enkelt instämma med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr *Hammarberg*: Då jag begärde ordet, skedde det i afsigt att med några ord besvara representantens från Elfsborgs län anförande. Detta har emellertid sedermera blifvit af Friherre Fock så fullständigt bemött, att jag kan inskränka mig till att instämma i Friherre Focks yttrande, utan att dertill lägga något annat än den anmärkning, att, om på sätt den ärade representanten från Elfsborgs län uppgaf, detta läns innevånare betydligt bidraga till Göteborgs stora inkomst af bränvins-

försäljningsafgifterna, jag endast beklagar detta förhållande och tror, att Göteborgs samhälle skulle vara ganska tacksamt, om innevånarne i Elfsborgs län ville afhålla sig från att komma till Göteborg för att supa.

Grefve Sparr e: Denna diskussion skulle kunna betydligt förenklas, om Herr Talmannen i stället att uppropa namnen på anmälde talare, uppropade: representanten från Göteborg, representanten från Stockholm o. s. v. Man kunde då genom en blick på den vid utskottsbetänkandet fogade tabellen genast finna, i hvilken riktning talet skulle gå. En ärad representant från Stockholm gick nyss så långt, att han upplyste representanten för Wexjö och Eksjö derom, att tabellens uppgift i fråga om en af dessa städer icke vore riktig, naturligtvis i den tanke, att denna upplysning vore egnad förmå wexjörepresentanten att åter begära ordet för att afstå från sitt förra yrkande. Så långt äro vi vi väl ännu icke komna. För egen del vill jag emellertid anmärka, att om också det ena af Elfsborgs läns båda hushållningssällskap skulle vinna något afsevärdt på den ifrågasatta förändringen, så skulle det andra vinna högst obetydligt. Allt detta i förbigående sagdt.

Jag vill egentligen vända mig mot Friherre Focks ytterst vältaliga, men dock för mig ingalunda tillfredsställande yttrande. Då man icke vill något, är det så öfver måttan vanligt, att man säger: frågan är icke utredd, Riksdagen skall icke komma med omotiverade skrivelser, utan klart och fullständigt framlägga hvad Riksdagen vill. Men, mine Herrar! i detta fall finnes utredning, och den ligger i den utskottsbetänkandet bifogade tabellen, som utvisar, huru bränvinsförsäljningsafgiftens nuvarande fördelning på de särskilda länen förhåller sig till länenas olika folkmängd. Jag förmodar, att Kongl. Maj:t med ledning af denna tabell skulle finna lätt att lösa frågan. Tror verkligen den ärade stockholmsrepresentanten, och talar hans erfarenhet såsom utskottsledamot därför, att det är så synnerligen lätt att i en fråga, der stridiga intressen stå emot hvarandra, komma fram med ett fullständigt förslag och säga: just så skall frågan lösas? Eller har icke just i sådana stridiga frågor representationen — ty stridiga intressen måste inom representationen göra sig gällande, olika orter måste hafva olika intressen — största skäl att vända sig till regeringen, som från sin högre ståndpunkt kan oveddigt ligga emellan de olika intressena och efter erforderlig utredning framlägga ett verkligen billigt förslag. Utskottet har nu äfven angifvit hvad som i denna fråga framför allt behöfver ytterligare utredas. Utskottet säger: "enär en fullständig utredning af hithörande förhållanden — deribland särskildt af det sätt, hvarpå de olika hushållningssällskapen använt deras andelar samt de förbindelser i ett eller annat hänseende de, med påräknande att dertill kunna använda ifrågavarande bidrag under en längre eller kortare framtid, möjligen iklädt sig — lärer för vidtagande af en sådan förändring blifva erforderlig, och en sådan utredning lämpligen endast kan af Kongl. Maj:t åstadkommas, har Utskottet beslutat tillstyrka" o. s. v. Jag tycker, att just från den synpunkt, Utskottet här angifvit, Utskottets förslag är särdeles försigtigt och betänksamt och affattadt i synnerligen lämpliga ordalag. Men i fall Utskottets förslag icke är bra, hvarför har då icke den ärade stockholmsrepresentanten, som sjelf är medlem af Utskottet,

sökt åstadkomma den utredning, han ansett erforderlig. Jag tilltror honom fullkomligt insigter och förmåga dertill. Det är en mycket simpel sak att sitta i ett Utskott och säga om det, man finner gå sig emot. att det icke är bra, icke stödt på utredning. Var då så god Herr Friherre Fock och utred frågan. Det är just i den syftningen Utskott tillsätts.

Den ärade stockholmsrepresentanten yttrade, bland annat, att om Konungens Befallningshafvande i Elfsborgs län med all sin makt ville förfölja bränvinssuperiet, så borde Konungens Befallningshafvande kunna verksamt göra det. Ja! jag skulle be att härvidlag få påminna om en liten anekdot. År 1872 begärdes att inom en kommun af Elfsborgs län få anordna bränvinsförsäljning. Händelsen är nu den, att min värde motsändare (Byrå-chef i bränvinskontrollbyrån af Civil-departementet) är stor vän af dylika försäljningsrättigheter på landet, och jag är deras oförsönliga fiende. Han har den åsigt, att lönkrögeri förekommes genom upplåtande af sådana rättigheter, hvaremot min erfarenhet gifvit mig den öfvertygelse, att ju flera dylika försäljningsrättigheter upplåtas, dess värre blir superiet. Men vidare i min anekdot! Kommunalnämnd och kommunalstämma tillstyrkte bifall till den sökta rättigheten, men Konungens Befallningshafvande afslog densamma. Konungens Befallningshafvandes beslut öfverklagades hos Kongl. Maj:t, som upphäfde beslutet och medgaf försäljningsrättigheten. Hvad händer? Jo, året derpå uppstod i just den ifrågavarande orten det allra förfärligaste lefverne — ett mord föröfvades, ett angrepp på jernvägen skedde o. s. v. Jernvägsstyrelsen, hvars tjänstemän — i parentes sagdt — också tillstyrkt inrättande af krogen, skref till Konungens Befallningshafvande och klagade, jag fick mig en skopa ovett i tidningarne — det var icke första gången — därför att Konungens Befallningshafvande icke kunde hålla ordning i länet, och så hade oordningen uppkommit just i följd af den krog, hvars inrättande jag med all makt sökt förhindra; ändå säger man, att Konungens Befallningshafvande kan verksamt förfölja superiet. Jag gör det efter bästa förmåga med den svaga polis, som står mig till buds, men framgång är rent omöjlig, då man placerar ut den ena krogen efter den andra. Man har sagt, att om bränvinssuparne förföljas i Elfsborgs län, så flytta de till Göteborg för att få supå i fred. Ja, om de verkligen flyttade till Göteborg, så skulle jag för min del ej klaga. Men olyckan är den, att så snart de i Göteborg supit sig fulla, så komma de tillbaka igen, och det är lika illa. Elfsborgs län gränsar till Göteborgs portar, och det går icke ett jernbantåg från Göteborg utan att vid hvarje station i angränsande del af länet aflenna druckna fyllbultar, så att nog hidrager Elfsborgs län dugtigt till Göteborgs bränvinskonsumtionsskatt.

Man har sagt, att öfriga städer kunde ordna sin bränvinsförsäljning på samma sätt som Göteborg, och att de i så fall skulle vinna relativt samma fördelar. Men sådana saker ordnas ingalunda så lätt i småstäder eller på landet som i stora städer. Och för ett län, som har blott små och få städer, skulle i allt fall denna inkomst icke kunna stiga högt.

Till slut tog den ärade stockholmsrepresentanten till med en förskräcklig term och sade, att här vore fråga om kommunism. Ja, mine Herrar! om det är kommunism, att, då staten beslutat till jordbruket utdela en statsinkomst — ty onekligen är bränvinsskatten en statsinkomst,

som staten skänker till hushållningssällskapen och landstingen — om det är kommunism att då anhålla, att denna inkomst måtte komma jordbruket i hela riket till godo och ej blott vissa län, då är också hvarje åtgärd, vi vidtaga för åstadkommande af rättvisa, kommunism. Att kränka någons eganderätt, att taga från någon hans egendom, det kallar jag för kommunism. Men jag kan omöjligt förmoda, att hushållningssällskapen anse sig hafva eganderätt till dessa ifrågavarande bränvinsmedel. Staten gifver blott hushållningssällskapen anvisning å medlen för ett visst ändamål, nemligen jordbrukets förkofran, och här är föreslaget endast att anhålla om en sådan fördelning af medlen, att de måtte komma jordbruket i hela riket till godo och icke vissa orter i öfverdrifvet mått men andra alls icke. Skulle man med ett sådant slagord som kommunism kunna motverka alla möjliga reformer, så kunde vi till slut icke företaga oss någonting.

En talare från Göteborgs och Bohus län har sagt, att detta läns hushållningssällskap använt sin andel i bränvinsmedlen så förträffligt, att det väl förtjenat åtnjuta så stor andel. Jag vill icke bestrida, att detta hushållningssällskap använt sina medel väl, jag yrkar blott, att andra hushållningssällskap också skola sättas i tillfälle att inom sina distrikt lika kraftigt verka för jordbrukets förkofran. Den värde talaren åberopade, att Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap anslagit premier till kreaturställning i Göteborg. Jag svarar derpå, att sådant hafva äfven andra hushållningssällskap gjort. Och hvad angår den omständigheten, att Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap skulle hafva lemnat bidrag till elevskolan i Borås, så förhåller sig dermed sålunda, att det är till elever från Göteborgs och Bohus län, som hushållningssällskapets bidrag blifvit gifna, hvadan man icke kan säga, att dessa bidrag kommit hela riket till godo. Detta hör emellertid icke egentligen till saken. Frågan är egentligen blott den, om ej, då staten anvisar en del af sin inkomst att för landets bästa användas till ett visst ändamål — såsom i detta fall till jordbrukets befrämjande — representationen bör tillse, att de anvisade medlen komma hela riket till godo efter någorlunda jemn fördelning.

Den ärade talaren på stockholmsbänken sökte skrämja oss med den förespegling, att, om vi började röra vid hushållningssällskapens rätt till bränvinsmedlen, skulle man snart få lust att ingripa i landstingens och kommunernas förmåner af samma art. Jag befarar deremot, mine Herrar, om den nuvarande orättvisa fördelningen får fortfara, så kan lätt hända, att missnöjet leder till större rubbningar, än önskvärdt vore. Detta är dock en betraktelse af underordnad betydelse; hufvudsaken är, att rättvisan får göra sig gällande, så att icke några få län skörda vinst på de öfrigas bekostnad.

Herr Ola Andersson: Oaktadt Herr Talmannen icke efterkommit Grefve Sparres uppmaning att uppropa mig under benämning representanten från Malmöhus län, utan uppropat mitt namn, lär dock utan tvivel Grefve Sparre veta, hvad jag vill yrka. Emellertid synes mig icke så klart, att det är hemorten som bestämmer de särskilde talarnes upp-

trädande i denna fråga. Det vill nemligen synas som om äfven bränvinsbrännarens intresse här vore i fråga, att döma af de för Utskottets förslag uppträdande talarne; likväl är väl Grefve Sparre ej nu bränvinsbrännare. Jag tror i allt fall, att bäst vore att lemna alla beskyllningar för egennyttiga motiv å sido och låta hvars och ens samvete ensamt döma öfver hans bevekelsegrunder; så mycket mer som vi alla veta, huru detta ord för ett par år sedan mycket missbrukades i en annan fråga.

Hvad nu beträffar frågan om Bevillnings-Utskottets grundlagsenliga rätt att framlägga detta förslag, så kan jag icke instämma med dem, som velat bestrida en sådan rätt för Utskottet. Jag tror, att ett dylikt inskränkande af Bevillnings-Utskottets befogenhet vore allt för betänkligt. Jag har velat uttala denna åsigt, ehuru jag tänker rösta för afslag å Utskottets hemställan. Herr Sven Nilsson i Efveröd frågade, om det vore tänkbart, att en kommun ville göra något för att inskränka bränvinsförsäljning och bränvinssuperi, så länge kommunen derpå kunde förtjena så stora summor, som för närvarande är fallet med vissa kommuner. Jag vill derpå svara med en annan fråga: är det tänkbart, att personer inom en kommun skulle vilja uppoffra så mycken tid och lönlös möda, som man gjort t. ex. i Göteborg, för ordnande af bränvinsförsäljningen inom kommunen, om derigenom icke skulle beredas kommunen de fördelar, man genom detta förslag vill taga bort.

Grefve Sparre ansåg det vara statens skyldighet att se till, att dessa afgifter blefve efter folkmängden fördelade på alla länen i riket. Huru kan man nu säga att öfriga konsumtionsskatter komma landets innevärnare till godo? Jo, de ingå till statskassan och användas till statens utgifter och behof samt tillgodokomma således de skattdragande i sjelfva verket efter den grund, hvarefter de annars skolat bidraga att fylla dessa behof, således ej efter folkmängden eller personlighetsprincipen.

Man har talat om, att vissa län, och bland dem Malmöhus, fått åtnjuta stora fördelar på hela rikets bekostnad. Malmöhus län skulle särskildt hafva fått på sin lott särdeles stor andel i de af staten byggda jernvägarne. Men låt oss besinna huru stor jernväglängd Malmöhus län verkligen fått. Jo något öfver 5 mil af de omkring 125 mil jernväg staten i riket anlagt. Jag tror, att, i förhållande till länets skattebidrag, detta ej kan anses som en öfverdrifvet stor fördel. Och derjemte torde härvidlag också böra tänkas på, huru stora anslag särskildt vid denna riksdag blifvit beviljade till väganläggningar m. m. dylikt i andra orter, t. ex. i Norrland.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Åke Andersson: Det har förunderligt nog flera gånger visat sig att en lång och vidlyftig diskussion kunnat växa upp i denna Kammarare öfver frågor, hvilkas slutliga utgång inom Riksdagen varit genom Första Kammararens redan derom fattade beslut på förhand gifven, och hvilkas vidare debatterande följaktligen måste blifva ändamålslost. Så är förhållandet äfven här. Då vi se på den långa föredragningslista, som vi under flera dagar haft framför oss samt betänka huru lång tid åtgått för behandlingen af de föregående frågorna, så böra vi icke kunna undgå att finna, att vi kunnat använda dessa tre timmar bättre än att för-

slösa dem på en fråga, hvilken, som jag redan nämnt, åtminstone för denna riksdag ohjelpigen förfallit. Jag vill icke för min del förlänga diskussionen, men vill blott nämna, att det alls icke är underligt, om de län, som icke hafva någon ordnad bränvinsutskänkning eller utminuterung utan klaga i stället så mycket öfver deras lönkrogar, skulle finna det för sig mycket fördelaktigt att få dela konsumtionsskatten med de län, hvilka sökt att ordna sin bränvinsförsäljning på bästa sätt för att dymedelst undanrödja lönkrögeriet. Må de län, hvarifrån klagomålen öfver den orättvisa fördelningen förspörjas, göra äfven hvad på dem ankommer för att inom sina områden få dessa viktiga angelägenheter på ett fullständigt sätt ordnade, så skulle jag också tro, att anledningarne till klagomålen komma efter hand att upphöra.

Jag yrkar afslag å den föredragna punkten.

Herr Törneblad: Jag vill icke betrakta frågan från de särskilda ortintressenas synpunkt. Om jag det gjorde, skulle jag komma till ett motsatt yrkande än jag nu ämnar framställa, när jag tillhör ett län, hvars hushållningssällskap skulle få en gifven fördel, om Utskottets förslag ginge igenom. Jag vill deremot se frågan ur en allmännare synpunkt. Det finnes nemligen vissa tvistefrågor af sådan natur, att det vore önskligt att de aldrig väcktes, och hvilka, när de en gång kommit på bane, man måste söka att så skyndsamt som möjligt bilägga. Och jag tror, att frågan om rubbning af det hittills iakttagna sättet för fördelning af bränvinsförsäljningsafgifterna just är af sådan beskaffenhet, att om den en gång fått lif samt hunnit taga verklig fart, man icke kan på förhand se, huru det kommer att sluta, af den enkla förklaringsgrunden att de särskilda intressena derigenom uppröras och ställas upp emot hvarandra. Af detta skäl och i öfrigt på grund af hvad Herr Friherre Fock nyss anført, får jag, i likhet med honom, yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Det ser verkligen ut som vid behandling af frågor rörande bränvin de klokaste hufvuden blefve liksom litet yra. Jag kan icke på annat sätt förklara, huru man kunnat här vilja framhålla hvilka storartade saker ett län förmått att utan bidrag från statens sida uträtta i jmförelse med ett annat, då i vårt land provinser sådana som Skåne, Göteborgs och Bohus län m. fl. kunna i förhållande till Småland t. ex. betraktas som små konungariket. Jag tror att detta är ett mycket oriktigt och ogrannlagt sätt att resonera. En talare har till och med varit nog ogentil att framhålla, hurusom Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap under missväxtår i Småland lemnat folket derstädes stora bidrag. Han må vara glad, att hans hemort blifvit lyckligare lotad, så att folket på den trakten icke behöft anlita den allmänna barmhertigheten. Jag kan icke annat än nedlägga min protest mot detta och liknande hänfulla framställningssätt.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr Talmannen, enligt derunder gjorda yrkanden, propositioner såväl på bifall som på afslag samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid votering begärdes, skedde

i anledning deraf, och med upptagande af bifall till Utskottets hemställan såsom ja-proposition, uppsättning, justering och anslag af en omröstningsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 13:de punkten af dess betänkande N:o 7,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Omröstningen företogs och visade vid röstsedlarnes sammanräkning 75 ja mot 88 nej; hvadan Utskottets i denna punkt framlagda förslag blifvit af Kammaren afslaget.

Efter föredragning dernäst af *14:de punkten* anförde:

Friherre Fock: Då alla de följande punkterna i betänkandet äro af den beskaffenhet, att de på grund af Kammarens beslut i 6:te punkten likaledes böra till Utskottets förnyade behandling öfverlemnas, så hemställer jag, om icke, för tidens vinnande, alla dessa punkter kunde på en gång föredragas samt återremitteras.

I anledning af Friherre Focks yrkande hemställde Herr Talmannen, att jemväl de återstående punkterna i betänkandet nu måtte få föredragas; och blef denna hemställan af Kammaren bifallen. Sedan, i följd häraf uppläsning skett jemväl af Utskottets hemställanden i *15:de—20:de punkterna*, beslöt Kammaren, uppå derom af Herr Talmannen framställd proposition, att såväl nyssberörda 6 punkter som ock den förut föredragna 14:de punkten skulle till Utskottet återförvisas.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarne Konstitutions-Utskottets memorial N:o 8, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 6 rörande väckt motion om ändring i 6 § Regeringsformen.

§ 8.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, i fråga om försäljning af åtskilliga kronans mindre lägenheter.

Rörande Utskottets hemställan under *Litt. a* yttrade

Grefve De la Gardie: Herr Talman, mine Herrar! Det händer ofta att små och till utseendet mindre viktiga frågor kunna leda tanken på större och mera omfattande sådana, hvarigenom dessa mindre genast framstå i ett annat ljus. Så är äfven förhållandet med Stats-Utskottets nuvarande förslag, som i och för sig är efter min tanke fullt riktigt och lädande till statens fördel. Vid närmare betraktande af förhållandena har jag emellertid blifvit alltmer tveksam, om det kan vara lämpligt att nu gifva bifall till Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet tillstyrkta förslag. Vi veta alla att före denna riksdags utgång vi hafva att vänta ett nytt arméorganisationsförslag, stäldt på principen af allmän värnepligt, hvilket förslag under nästa riksdag kommer till hufvudsaklig behandling. Ehnu detta förslag utarbetats till följd af Riksdagens önskningsar och enligt dess uttalanden angående grunderna för detsamma, så ligger likväl inom möjlighetens gräns — och en möjlighet, på hvars sannolikhet jag icke vill här närmare ingå — att samma förslag faller. Detta anser jag för min del till och med troligt, icke derföre att jag hyser någon misstro att svenska folket med villighet skall åtaga sig snart sagdt hvilka bördor som helst för att erhålla ett verksamt försvar, utan derföre att jag hyser tvifvel, att förslaget blifver verksamt för vårt land, så länge landtförsvaret skall göras till hufvudsak och sjöförsvaret endast till bisak. Emellertid föreligger alltid en möjlighet att förslaget kommer att falla, och då vi naturligtvis icke kunna vara utan ett ordnad landtförsvaret, hvilket ju måste tillmätas stor vikt för försvarsfrågan i sin helhet, så låter det tänka sig, att, då vårt nuvarande indelningsverk af politiska och militära skäl måste frångås, en arméorganisation kommer till stånd ungefärligen sådan som den nuvarande, med den enda skilnad, att aflöningsväsendet kommer att öfvertagas omedelbart af staten. Vid sådant förhållande kan det hända att, inom vissa orter i vårt land, manskap skulle kunna erhållas mot en kontant aflöning, såsom redan är förhållandet vid våra värfvade trupper. Men i andra orter deremot kan det vara tvifvel underkastadt, om icke ett sådant aflönings sätt vore förenadt med stora olägenheter och skulle göra anskaffandet af manskap svårare. Men det är mycket sannolikt, att denna svårighet skulle betydligt underlättas, om i aflöningsvilkoren för detta manskap inginge, om icke hvad man i allmänhet menar med torp, åtminstone fasta bostäder. Staten skulle också enligt min tanke kunna utan svårighet bereda sådana bostäder åt manskapet dels af de många boställen som redan blifvit till statsverket indragna, dels ok af andra sådana, hvilka, till följd af denna Riksdags beslut, ofördröjligen komma att indragas. Men de större possessionerna äro dock mindre lämpliga för sådant ändamål och deras användande dertill kommer alltid att blifva förenadt med svårigheter och förluster för staten på ett eller annat sätt. De lägenheter, som företrädesvis egna sig för ifrågavarande ändamålet, äro just sådana som i förevarande betänkande omnämnas, nemligen små delar, som icke utgöra något helt för sig och derföre lämpligen kunde användas till bostäder af dylik beskaffenhet. Då nu någon olägenhet icke heller kan inträffa genom ett uppskof, enär samtliga lägen-

heterna äro utarrenderade och först successivt under en följd af år blifva för kronan disponibla, så att ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition icke skulle hafva annan påföljd, än att de lägenheter, som under förstkommande år blifva lediga, få ånyo utarrenderas i stället för att försäljas, så får jag framställa det yrkande, att Kammaren ville, under erkännande af det gagneliga i denna försäljningsoperation i och för sig, dock för närvarande afslå Kongl. Maj:ts proposition samt Stats-Utskottets i enlighet dermed framlagda förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag har visserligen under senare tider förmärkt att benägenheten att bifalla Kongl. Maj:ts förslag i allmänhet icke varit synnerligen stor, och jag får tillstå att denna obenägenhet i många fall haft ganska giltiga skäl för sig. I afseende på den nu föreliggande Kongl. propositionen förefaller det mig dock, som skulle några dylika skäl för afslag icke finnas för handen. Inom Stats-Utskottet voro icke heller meningarne delade om lämpligheten af den föreslagna försäljningsåtgärden. Man ansåg nemligen der, i likhet med hvad Kammarkollegium i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t anför, att det vore en stor fördel för staten att få afyttra dessa små lägenheter icke allenast derföre, att förvaltningskostnaden skulle derigenom förminskas, utan äfven af det skäl, att det kapital, som ligger nedlagdt i dessa egendomar, skulle kunna användas till nyttigare ändamål och derigenom bereda staten större inkomster än den nuvarande afkastningen af jorden. Jag för min del finner dessa skäl vara ganska hållbara. Det skulle, enligt min tanke, medföra stora fördelar, om staten småningom undan för undan sålde bort alla de egendomar som icke vore för statsverket direkt behöfliga, dels emedan de derigenom influtna medlen kunde användas, om icke till inköp af skogsmark, hvarom jag tror att nödig utredning icke ännu åstadkommits, dock för andra nyttigare ändamål, såsom till afbetalning af statens jernvägsskuld, dels ock emedan det ligger i sakens natur, att den enskilde skall bättre än staten tillgodogöra sig jordens afkastning. Jag tror sålunda att i det allmännas intresse det vore ett viktigt steg, man toge, om man började påyrka en sådan försäljning, och jag vill derföre på det ifrigaste medverka dertill. Den omständigheten, som man talat om, att man icke vet huru man kommer att ordna landets försvar, tror jag icke bör inverka på ifrågavarande försäljning, emedan den icke afser sådan jord, som för närvarande är anslagen till boställen, utan som möjligen varit till sådant ändamål upplåten, men numera är till statsverket indragen. Och då jag är fullt öfvertygad om att man icke under närvarande förhållanden kan låta förvaltningen af ifrågavarande lägenheter förblifva på gamla sättet, hvars olämplighet man länge tillräckligt insett, samt jag icke heller har anledning förmoda, långt mindre önska, att man skall gå tillbaka från den riktning, som man under senare tider börjat slå in på, nemligen att indraga boställsjord, så får jag för min del yrka bifall till Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Lyttkens: Herr Talman, mine Herrar! Icke allenast af det skäl, som af den förste ärade talaren anfördes, utan af flera andra derjemte, är jag af motsatt åsigt mot den siste värde talaren. Jag kan för

min del icke gilla det sträfvande, som tyckes mer och mer göra sig gällande, att nemligen försälja så mycket som möjligt af statens fasta egendom. Det påminner mycket om det förhållande, då en hemmansägare, som tillföre varit förmögen och välbergad, men sedermera börjat råka på obestånd, afyttrar den ena biten efter den andra af sitt hemman för att derigenom skaffa ett löst kapital, hvilket han sedermera förlösar för sina efterkommande. Enligt min tanke vore det en fördel, om man kunde bibehålla så mycket som möjligt af statens jord för att genom utarrendering af densamma kunna, vid sidan af den sjelfegande klassen jordbrukare, skapa en arrendatorsklass, hvarigenom en del mindre bemedlade bland den jordbrukande befolkningen kunde erhålla en mera betryggad ställning.

En annan orsak, hvarföre jag icke kan biträda Utskottets förslag, är det kända förhållandet, att, när staten någon gång behöfver en jordbit, så får den också betala den oerhördt dyrt. Man ifrar mycket i våra dagar för, att staten skall inköpa mark lämplig till skogssådd eller skogsplantering, för att på detta sätt befordra en rationel skogsskötsel i vårt land. Om nu staten i närheten af dessa små lägenheter kunde få inköpa dylika skogsmarker, så blefve samma lägenheter synnerligen behöfliga och lämpliga till bostäder för jägeribetjeningen. Derigenom kunde man bespara de dryga kostnader, som med anskaffandet af sådana boställen eljest vore förenade.

Erfarenheten har för öfrigt tydligt ådagalagt det olämpliga uti att afhända staten dess domäner. Då fråga vid 1823 års riksdag första gången väcktes om att försälja kronans öfverflödiga skogar, hade man ännu icke den blick i framtiden, att man insåg det oriktiga i ett sådant förfarande. Då hette det, att den enskilde naturligtvis skötte skogen bättre än staten. Nu har man kommit så långt, att man börjat ångra detta steg. Man ser framför sig exempel från preussiska staten, som har sin skogsskötsel väl ordnad och uppbär en årlig afkastning af 15 à 18 R:dr på hvarje tunnland kronoskog. Hade icke 1823 års Riksdag så obetänksamt förfarit, så skulle vi icke nu behöfva använda så stora summor för att åstadkomma något liknande i vårt land. Och om vi nu besluta oss för den ifrågavarande försäljningen samt uppoffra de influtna medlen på andra ändamål, så skall måhända snart den tid komma, då vi få ångra detta, och då vi skulle vara glada att hafva den årliga afkastningen af dessa egendomar jemte sjelfva jorden att tillgå.

På alla dessa skäl jemte dem, som af den förste ärade talaren anfördes, yrkar jag afslag å Stats-Utskottets förslag.

Herr Åstrand: Äfven jag ber att få fästa uppmärksamheten derå att, om vi nu skulle bifalla Stats-Utskottets här föreliggande betänkande, det är ganska sannolikt, att vi snart skulle få ångra ett sådant steg. Som Herrarne veta, är det en massa frågor rörande skogsväsendet, som, framkomna dels genom regeringens proposition och dels genom enskilda motioner, alla äro hänvisade till ett särskildt Utskott, deraf jag har den äran att vara ledamot. Hvad utlåtande detta Utskott kommer att afgifva beträffande dessa frågor, kan jag lika litet förutsäga som hvad beslut Kammarerna med anledning af dessa utlåtauden i sin ordning kan komma

att fatta, men jag vill fästa uppmärksamheten på en sak, hvarom jag knappast tror att meningarne kunna vara delade. Det är nödvändigheten att egna våra boställsskogar en bättre vård och skötsel, på samma gång som staten derigenom skulle erhålla en bättre inkomst af desamma än nu är fallet. Dessa boställsskogar äro fördelade öfver hela landet och äro på många ställen af en obetydlig areal, under det de åter på andra hafva ett område vida öfverstigande de flesta af våra kronoparkers. Om nu dessa skogar skola kunna skötas väl och så att de gifva staten någon vinst, så blir det alldeles nödvändigt att uppsätta en ny tjänstepersonal, som, om också icke egentligen hänförlig till den nuvarande bevakningspersonalen i kronoparkerna, dock skulle intaga ett mellanrum emellan — — —.

Beslutar sig nu Riksdagen för en åtgärd med boställsskogarne i den riktning jag antyd, så är det gifvet att man måste på ett eller annat sätt aflöna denna tjänstemannaklass, och i detta hänseende vore det till stor fördel för staten att kunna använda ifrågavarande lägenheter till boställen åt dessa tjänstemän, emedan den kontanta aflöningen derigenom skulle minskas i större grad än som kunde uppvägas af vinsten på dessa lägenheters försäljning.

Att boställsskogarne, derest de öfvertoges af staten för att skötas på ett rationelt sätt, skulle, utan afseende å det skick, hvari de nu sig befinna, genast lemna större afkomst än kostnaden för deras bevakande och skötsel, anser jag utom allt tvifvel. Jag vill i detta hänseende påminna om de åsikter, som uttalades vid 1869 års riksdag, då man beslöt sig för att på ordinarie stat uppföra hela jägeripersonalen och då utsträckning af denna personal begärdes i den Kongl. propositionen. Det visade sig då af Stats-Utskottets betänkande, att jägeristaten samt öfriga kostnader för skogarnes skötsel och vård skulle med flera tusen riksdaler öfverskjuta deras afkastning. Jag var då bland dem, som i denna Kammarer påstod, att den tidpunkt icke vore aflägsen, då ett omvänt förhållande skulle inträda, och jag vågar här i dag påstå, att precis det samma skall inträffa, i fall Riksdagen beslutar sig för att på ordnad sätt sköta våra boställsskogar och deraf draga den fördel för staten, som nu icke kommer någon till del. Men skall detta ske, så är det, såsom jag redan sagt, nödvändigt att anskaffa en ny tjänstepersonal, och kunde vi då åt denna personal bereda boställen af dessa små lägenheter, som man här föreslagit att sälja, så vore detta, såsom jag också visat, en gifven vinst för statsverket.

Första Kammaren har visserligen, då den biföll Utskottets betänkande, tillika beslutat, att den summa, som för ifrågavarande lägenheters försäljning kommer att inflyta, icke får på några vilkor användas annat än till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark, men jag är för min del förvissad, att Riksdagen, om den erkänner riktigheten af att öka den mark, som staten för det närvarande disponerar till skogsplantering, också skall anslå de medel, som af omständigheterna påkallas.

Under hvilka förhållanden som helst anser jag dock frågan för tidigt väckt; ty skulle redan denna Riksdag, eller, om det ej medhinner, den

nästa förmå att fatta ett afgörande beslut i de frågor, som nu hvila på det Särskilda Utskottet och som i alla händelser måste inom den närmaste framtiden afgöras i den ena eller andra riktningen, så vore det olyckligt om man tillintetgjorde den utväg, som nu står öppen, att förse bevakningspersonalen med fasta boställen.

Det visar sig af Utskottets betänkande, att af de till försäljning föreslagna lägenheterna finnas icke mindre än 59 boställen indragna från den gamla skogsstaten, nemligen 28 tillhörande kategorien, der årliga arrendeafgiften utgör 100—200 R:dr, samt 31 tillhörande kategorien "icke öfverstigande 100 R:dr". Kommer nu en sådan genomgripande förändring till stånd i afseende å skogarnes skötsel och vård, hvarom jag talat, och som jag anser vore riktig och ändamålsenlig, så behöfvas allt för väl alla dessa 59 boställen, som man nu är på väg att slumpa bort. Jag yrkar afslag å Utskottets betänkande.

Herr O. B. Olsson: Det torde väl icke vara mycket tvifvel underkastadt, att det vore synnerligen fördelaktigt för staten att afhända sig dessa 174 mindre kronolägenheter, då ingen af dem gifver i arrende mer än 200 R:dr och för mer än halfva antalet, eller 90 stycken, arrendekomsten understiger 100 R:dr. Sammanlagda arrendebeloppet af dessa 174 egendomar uppgår till endast 16,848 R:dr 71 öre, hvilken summa, efter afdrag af 373 R:dr 25 öre för 9 stycken lägenheter, för hvilka något taxeringsvärde icke är utfördt i de vid Utskottets betänkande fogade förteckningar, motsvarar, efter hvad Utskottet visat, något öfver 3 procent af det samma egendomar för år 1871 åsatta taxeringsvärde, 468,030 R:dr. Om man nu tänker på alla de kostnader, som äro förenade med vården af dessa boställen, alla syner och ekonomiska besigtningar m. m., så är det ju tydligt att, såsom Kammarkollegium ock säger, staten gör en ren förlust på bibehållande af dessa lägenheter. För dem af Kammarens ledamöter, hvilka möjligen icke genomsett de vid Utskottets betänkande fogade tabeller, ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att bland dessa lägenheter finnas de, som icke gifva mer i arrende än 4, 8 och 9 R:dr — och kan det väl vara skäl för staten att bibehålla sådana egendomar? Jag har hört omtalas en lägenhet af ifrågasvarande art, som gaf i arrende 12 R:dr; der skulle nu hållas ekonomisk besigtning, och kostnaden därför uppgick till — 200 R:dr! Kan det då, frågar jag, under sådana omständigheter vara skäl att behålla dem? Jag svarar derpå för min del ett bestämdt *nej*, och detta så mycket hellre som Kammarkollegium uttalat samma åsigt.

Hvad beträffar den siste talarens yttrande derom, att det vore skäl att bibehålla dessa lägenheter för att, i händelse en utvecklad och förbättrad skogsskötsel komme till stånd, användas till boställen åt skogsbetjeningen, så får jag fästa uppmärksamheten derå, att Kammarkollegium just gjort det förbehåll, att de lägenheter, som för nämnda ändamål kunde komma att behöfvas, icke skulle försäljas, och vid sådant förhållande frågar jag hvad fara förslagets antagande kan medföra. Jag yrkar därför för min del bifall till Utskottets betänkande.

Herr Sven Andreasson: Jag ber få instämma i Herr Carl

Ifvarssons yttrande och skall endast tillägga ett ytterligare skäl, hvarföre jag anser att Kongl. Maj:ts proposition bör bifallas, och det är att dessa lägenheter icke kunna med samma fördel användas såsom arrendehemman som derest de blifva försålda; ty det är klart att så väl odlingsföretag som en mängd andra nödiga och nyttiga förbättringar få stå tillbaka, just derföre att man icke eger dessa ställen. Jag tror derföre att det vore en synnerligen välbetänkt åtgärd att försälja dessa lägenheter, och jag kan icke fatta de skäl, som emot ett sådant förfarande här blifvit andragna af en talare på hallandsbanken, då han påstod att det skulle vara oriktigt af en egare till större jordegendom att derifrån försälja någon mindre hemmansdel eller lägenhet. Jag tror att fördelen deraf kan ofta vara ganska tydlig. Till följd af läge och andra omständigheter kan en sådan mindre lägenhet blott förorsaka kostnader och besvär, men ej någon inkomst för egaren, och i sådana fall torde vara fördelaktigast att derför erhålla kapital, hvaraf man kan göra sig någon inkomst. Jag tror att om innehafvandet af dessa ställen af en eller annan orsak är förenadt med så dryga kostnader, att de gifva innehafvaren ringa eller ingen afkomst, det klokaste är att sälja dem, och att en sådan åtgärd måste lända både jordegaren och staten till nytta.

Hvad beträffar den ärade talarens på östgötabanken åsigt, att dessa lägenheter lämpligast kunde och borde användas till boställen åt skogsbetjeningen, så förefaller det mig tydligt och klart, att på de ställen, der koncentrerad statsmark finnes, der finnes också tillräckligt utrymme för bostäder, och icke vore det väl lämpligt att den, som skall hafva tillsyn öfver skog å en ort, hade sitt boställe å en annan, utan bostället måste väl finnas der uppsyningsmannen har sin tjänstgöring. Jag finner af dessa skäl, jemte mycket mera som talar derför, den af Kongl. Maj:t föreslagna åtgärden välbetänkt och yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Kolmodin: Om jag i det förslag, Kongl. Maj:t framställt, såge "begynnelsen till införandet af en väldig grundsats i statshushållningen", såsom en högt aktad talare på hallandsbanken uttryckte sig, så skulle jag också motsätta mig Utskottets föreliggande betänkande; men tvärtom ser jag i detta Kongl. Maj:ts förslag uttalad en ganska sund och klok ekonomisk grundsats, som gäller för både små och stora jordegare, den nemligen att sälja bort sådan egendom, som icke gifver nöjaktig afkastning, och af hvilken man under inga förhållanden är i stånd att draga tillräcklig fördel. Så vidt jag kan förstå, höra de egendomar, som finnas uppräknade i de vid Stats-Utskottets betänkande fogade tabeller, till just denna klass. Ty hela den besvärliga kontrollen öfver egendomarnes skötsel gör, att *arrendatorerne* icke kunna betala något synnerligt i arrende, då de äro underkastade dessa dyrbara besigtningar, för hvilka *de* få vidkännas kostnaden. Jag får derföre säga, att jag finner en mycket sund hushållningsprincip uttalad i detta Kongl. Maj:ts af Stats-Utskottet tillstyrkta förslag.

Hvad beträffar den förste ärade talarens yttrande, att dessa statsegendomar skulle lämpa sig väl till militära boställen, så får jag anmärka, att inom det län, jag tillhör, äro de allra flesta bland ifrågavarande

lägenheter dertill alldeles odugliga, och enahanda torde förhållandet vara äfven inom andra län. Jag tror att man till exempel inom Elfsborgs län skulle kunna kassera åtskilliga lägenheter såsom odugliga till bostäl- len, så vida man ej skulle vilja till militärboställe använda Limön: ett obebygdt kalkstensbrott, eller Ryssjön, som på åratat ej kunnat af brist på anbud utarrenderas. Och på Gotland hafva vi Wibble kalkkladsplats, som ger i arrende 1 R:dr 96 öre, Grundet, Mejga och Finngen, den sist- nämnde en holme, som användes till färbete och lemnar ett årligt ar- rende af 8 R:dr 31 öre, jemte flera dylika. Att använda dessa lägen- heter till militärboställen är knappast möjligt, och jag tror öfverhufvud- taget att, om vi närmare se på alla dessa egendomar, vi icke skola finna många dertill tjenliga.

Hvad åter beträffar deras tjenlighet som skogvaktarboställen, så får jag säga, att, om dessa lägenheter dertill skulle användas, det ju sedan blefve statens bekymmer att förlägga skogslotterna der boställena låge, under det man väl på större kronoparker lätteligen bör kunna finna platser för boställen. Det skulle ju annars, såsom Herr Sven Andreasson anmärkt, lätt kunna hända, att dessa boställen komma att ligga långt aflägsna från de skogar, som skulle bevakas.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *Lyth*.

Friherre Ericson: Jag är principiell motståndare till att staten af- händer sig något af sin fasta egendom; jag har i Utskottet uttalat denna åsigt och instämmer nu i hvad Herr Lyttkens yttrat.

Orsaken dertill att jag dock biträdt det föreliggande förslaget är att förhållanden kunna finnas, då det för staten kan vara fördelaktigt att ut- byta sådana lägenheter, som icke kunna med fördel användas, emot an- dra, af hvilka staten kan draga full reveny. Ett sådant förhållande före- ligger här, då alla dessa små egendomar, som ligga spridda kring hela landet, icke kunna gifva den afkastning, som köpeskillingen, om de för- såldes, skulle lemna. Det är dock endast under förutsättning att köpe- skillingen användes till att fortfarande bibehålla statens fasta egendom eller domäner oförminskade, som jag biträdt förslaget — således under förutsättning att köpeskillingen kommer att användas, på sätt i punkten b är föreslaget, till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark.

Då nu Utskottets betänkande är så uppställt — och jag erkänner villigt att jag försummat att inom Utskottet göra anmärkning derå — att jag, med de åsichter jag uttalat, icke kan bifalla förevarande punkt a utan säkerhet att punkt b jemväl kommer att bifallas, så och då jag icke nu kan begära att båda punkterna på en gång föredragas och afgöras, nödgas jag taga tillbaka mitt bifall till Stats-Utskottets förslag, kommande jag således, under den form, hvori frågan nu föreligger, att rösta för af- slag å Utskottets betänkande.

Herr Åstrand: Ett par af de talare, som haft ordet sedan jag sist yttrade mig, hafva sagt att, om man nu skulle afslå detta betänkande och behålla de ifrågavarande lägenheterna för att användas till skog- vaktareboställen, så skulle man få bekymmer att lägga skogarne, der bo-

ställena finnas. Nej, mine Herrar, det bekymret får man icke, om man rätt uppfattar, hvarom fråga är. Jag talar icke om den mark, som staten kan komma att inköpa för skogsplantering, utan jag talar om våra nuvarande boställsskogar, och dessa ligga jemnt fördelade öfver hela landet. Man torde icke kunna uppvisa för mig något härad inom de skogrika delarne af vårt land, hvarest sådana skogar icke finnas och inom de allra flesta trakter af landet behöfvas följaktligen skogvaktareboställen. Det är väl möjligt, att många af dessa nu ifrågavarande smålägenheter alldeles icke för detta ändamål skola behöfvas, men hvad som är säkert är, att de 59, hvilka här äro upptagna, ovilkorligen komma att behöfvas. Är det nu så, och man genom ett bifall till detta betänkande fattar beslut om deras försäljning, skall således sedermera ingenting annat återstå, än att inköpa nya boställslägenheter åt desse skogvaktare eller ock gifva dem högre kontant lön, så att de kunna sjelfva skaffa sig boställen, men då man nu vet, att penningarne jemt falla i värde, är det lätt att inse, att denna förhöjning i den kontanta lönen skulle nödgas blifva ganska betydlig, i jmförelse med den ringa inkomst som staten nu hemtar af dessa lägenheter.

En annan omständighet, som är värd att tagas i betraktande, är att, om lönen således skulle blifva bestämd att utgå ensamt i kontanta penningar, kunna vi kanhända hvart 10:de år vänta oss begäran om dyrtidstillägg åt desse skogvaktare, men hafva vi dessa boställen att gifva dem, så skall dyrtidstillägg lika litet komma i fråga för dem, som det nu kommit i fråga för indelta arméns befäl, för hvilka man icke ansett dyrtidstillägg behöfligt, emedan de hafva boställen. Jag tror derföre, att man gör en mycket dålig affär, om man beslutar sig för att sälja dessa lägenheter, utan att veta om de möjligen kunna hädanefter behöfvas för något statens ändamål. Det står visserligen uti en mellanmening af betänkandet inflickadt att, "om än det kunde vara angeläget för kronan att icke afhända sig eganderätten till en eller annan af dessa mindre egendomar, då densamma kunde vara behöflig till boställe för kronojägare eller till annat ändamål, eller om det i vissa fall kunde befinnas mindre lämpligt, att kronan afyttrade en lägenhet, som vore underlydande eller utgjorde en del af annan större egendom, så vore sådant likväl undantagsfall." Jag tillåter mig dock påstå, att det icke är undantagsfall utan tvärtom, ty hvad samtliga de indragna skogs- och jägeristatsboställena angår, så blifver det icke undantag, utan regel. För öfrigt ber jag få påminna om den marsch, som förut egt rum med afseende å en stor del af de gamla kronoparkerna. Sedan dessa genom 1823 års riksdagsbeslut till en stor del realiserats på ett sådant sätt, att en stor del af dem nära nog skänktes bort, så dröjde det dock ej länge förr än staten återköpte samma marker, fast skogen då var sköflad. Vill man nu, sedan man synes vara fullt besluten att jemväl taga boställsskogarne under ordentlig skötsel, på samma sätt förfara med dessa små boställslägenheter: först sälja dem för att sedan om några år återköpa dem. Jag vill visst icke säga, att det skulle vara nödvändigt att behålla *alla* dessa små lägenheter, hvarom här är fråga, men innan utredning erhållits öfver deras behöflighet för framtiden eller icke, skulle staten efter min tanke göra mycket orätt uti att afhända sig dem.

Jag yrkar fortfarande afslag å Stats-Utskottets nu föredragna hemställan.

Herr Danielsson: Jag föreställer mig, att det är en känd sak, att alla de gårdar, som äro utarrenderade för statens räkning, icke gifva den inkomst, som de kunde gifva, om annan vore egare af desamma och de utarrenderades i så fall. Det är en känd sak och så mycket mera bekant är det, att de gårdar och lägenheter, hvarom här är fråga, gifva en försvinnande liten inkomst för staten, ty efter hvad vi veta uppgå de kostnader, som för staten äro förenade med dessa egendomars utarrenderande till ganska högt belopp. Då nu Första Kammaren bifallit Stats-Utskottets förslag, så tror jag äfven, att denna Kammare bör göra det, ty det skulle i motsatt fall vara högst eget att nu, då Första Kammaren beslutat gå i en riktning, som här många gånger blifvit framhållen såsom önskvärd, sätta sig deremot, och jag hoppas derföre, att Kammaren bifaller Utskottets hemställan, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Carl Ifvarsson: Till följd af hvad en talare här nyss yttrat, nemligen att, emedan kronoskogar voro belägna på skilda orter i landet, det derföre vore nödvändigt att bibehålla de ifrågavarande lägenheterna, såsom särdeles lämpliga till skogvaktareboställen, så får jag erinra derom, att kronoskogarne kunna vara så belägna, att icke många eller ens några af dessa lägenheter kunna vara lämpliga till sådana boställen och, om några verkligen skulle vara det, så är ju för öfrigt derom förbehåll gjordt i den Kongl. propositionen, så att Kongl. Maj:t dock skulle ega att pröfva de särskilda omständigheterna. Det synes af den utlåtandet bifogade förteckningen, att inom samtliga län finnas en stor mängd lägenheter, som äro föreslagna att försäljas, inom andra åter en eller två, och deraf torde framgå, att det icke gerna kan blifva fråga om att passa in dessa till skogvaktareboställen och ännu mindre till boställen för militära personer.

Hvad beträffar sjelfva hufvudfrågan om bibehållande eller försäljning af ifrågavarande lägenheter, så tror jag, att härvidlag gäller samma regel som för den enskilde. Om en enskild man sätter sig i stor skuld och derföre tvingas att upplåna medel, å hvilka han får betala fem till sex procents ränta, men han tillika eger en del fastigheter, af hvilka han får två eller tre procent och hvilkas inkomster till större delen ätgå till förvaltningskostnaden, så att han kanhända ingenting har derutaf i behållning, om han nu bibehåller dessa gårdar och betalar ränta på sin skuld, kan man då icke säga att han är en misshushållare? Vore det nu icke samma förhållande, om staten fortfarande behölle dessa lägenheter och tillika upplånade stora penningesummor för jernvägsanläggningar, å hvilka penningar man får betala hög ränta; kan man icke kalla det misshushållning? Jag tror för min del, att det vore mycket klandervärdt, om man nu, då regeringen tagit ett steg till förenkling, skulle afslå detta förslag och dermed säga, att, oaktadt vi önska all möjlig sparsamhet, så finna vi ej skäl att bifalla förslaget, utan vilja hellre hafva misshushållning och behålla ett större antal tjenstemän än minska detta antal genom att göra en del tjenstemän obehöfliga. Jag kan icke neka till, att det skulle vara högst egendomligt att komma till ett sådant resultat, och om så

skulle inträffa, är det efter min tanke ett bevis på den egendomliga uppfattning af sparsamhet, som vid flera tillfällen visat sig vara rådande inom denna Kammare.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag och anser de ändringar, som deruti föreslagits, icke vara förtjenta af något afseende.

Herrar *Karl Aron Jönsson* och *Hübinette* förenade sig med Herr Carl Ifvarsson.

Herr O. B. Olsson: Då talaren på östgötabänken uppgaf, att det icke skulle finnas något härad inom landet, uti hvilket det icke finnes en kronopark, så vill jag deremot protestera. Han tycktes för detta sitt påstående hemta stöd af den omständigheten, att de nu ifrågavarande 59 lägenheterna förut varit boställen åt jägeribetjente. Detta vill jag vist icke bestrida, men deraf kan man väl dock ej draga den slutsatsen, att det skulle finnas ändå flera kronoparker. Jag tror för min del, att dessa 59 lägenheter förskrifva sig från den tiden, då kronan egde ekskogar på kronoskattehemman och för att hafva uppsigt öfver dem behöfdes en del jägeribetjenter, hvilka då äfven fingo mindre boställen. När ekskogarne sedermera friköptes, så upphörde dessa gårdar att vara jägeriboställen.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har icke mycket att tillägga, men jag ber likväl att få yttra ett par ord och på samma gång få uttala min förundran öfver det mindre vanliga förhållandet, att Kongl. Maj:ts proposition nu skall behöfva försvaras af mig för anfall just från det håll, der man vanligen icke möter något motstånd emot hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af hvad Herr Åstrand anförde. Han uppläste nemligen något af hvad Kammarkollegium yttrat i saken, och kom så till det resultat, att det vore en olycka att bifalla hvad Kollegium sagt; jag ber härvid att få erinra, att Utskottet icke tillstyrkt något förslag afgifvet af bemälda Kollegium, utan hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Om talaren då hade läst igenom betänkandet i dess helhet och sett hvad Kongl. Maj:t föreslagit, så tror jag att han skulle hafva blifvit tillfredsställd. Kongl. Maj:t talar nemligen om försäljning af sådana kronan tillhöriga, under Kammarkollegii förvaltning ställda och för statsverkets räkning utarrenderade hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstege två hundra riksdaler, och hvilkas bibehållande åt kronan icke på grund af befintlig skogstillgång eller af annan särskild anledning påkallades“. Dermed har ju Kongl. Maj:t sagt, att man borde sälja sådana minde boställen, hvilkas bibehållande icke påkallades af några särskilda omständigheter. Jag förmodar derföre, att, innan en sådan försäljning sker, vederbörande, och deribland äfven Skogsstyrelsen, komma att höras, och jag har det förtroende till Kongl. Maj:t, att icke sådana lägenheter, hvilkas afhändande, efter hvad man kunde se, vore till någon förlust för staten, komme att försäljas. Jag tror derföre, att man i detta hänseende kan vara fullkomligt lugn.

Han sade vidare, att det skulle vara så bra att behålla dessa lägenheter, emedan man då icke skulle behöfva gifva dyrtidstillägg åt de statens tjenstemän som finge till boställe sådana lägenheter, som det här är fråga om att sälja. Detta tror jag väl icke kan hålla streck, ty man kan väl ej påstå, att till exempel landssekreterare eller en landskamerare, derföre att han finge en tomt som årligen inbringade fyra R:dr eller ett kalkstensbrott, såsom Limön, hvilket afkastade för året 10 R:dr, han derföre icke skulle behöfva något dyrtidstillägg. För en sådan förutsättning fordras det, att våra tjenstemän allesammans äro smålänningar, ty för dem är det ju möjligt, säger ordspråket, att lifnära sig, om de ock blifva placerade på en naken klippa. Visserligen ser jag af den förteckning öfver dessa kronolägenheter, som finnes vidfogad betänkanudet, att det finnes en stor mängd lägenheter som bestå af "kronobeten", men icke kan det väl vara talarens mening att anvisa våra tjenstemän sådana beten, när det blir svåra tider för dem, och då, såsom man nu hört uppgifvas, det är fara värdt att de skola svälta ihjäl. Jag tror således att i allmänhet tjenstemännen skulle blifva mycket litet belättna med att få ett sådant dyrtidstillägg, som det Herr Åstrand föreslagit.

Jag vill icke längre uppehålla tiden, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Åstrand: Jag kan icke låta i protokollet stå obesvaradt den anmärkning, som Herr Ola Bosson Olsson riktat emot mitt senaste anförande i denna sak. Han uppgaf nemligen, att jag skulle hafva yttrat, att det finnes kronoparker i hvarje härad inom landet. Jag har alldeles icke talat om kronoparker, utan jag har talat om boställsskogar och sagt, att dylika skogar finnes det inom alla de skogrika trakterna af mellersta Sverige, och jag har derjemte fästat uppmärksamheten på att, om dessa skogar skola skötas väl, så måste det finnas en personal derför, att denna personal måste aflönas och att det allra lämpligaste sättet för dess aflöning efter min tanke är att skaffa dem boställen. De måste ju till följd af sin tjenst kunna hålla sig egen häst, ty derförutom kunna de omöjligt öfvervaka dessa smärre skogar, som ligga spridda här och der.

Dessa lägenheter räkna alldeles icke sin uppkomst från ekskogarne, såsom Herr Ola Bosson Olsson trodde, ty om man ser på förteckningen öfver dem, så finner man, att inga af dem äro belägna i Skåne och der måste väl hufvudsakligen ekskogar hafva funnits. Nej, dessa lägenheter förskrifva sig från den tid, då skatteskogarne ännu i viss mån stodo under jägeristatens uppsigt. En talare på dalabänken har uttryckt sin öfverraskning öfver att några här uppträdt emot Kongl. Maj:ts proposition, emedan, såsom han sade, man från det hållet alltid brukar försvara framställningar från regeringen. Han medgaf dermed, att han stod på den sidan, som i allmänhet anfölle Kongl. Maj:ts propositioner. Jag för min del har aldrig befunnit mig på den ståndpunkt, att jag vid afgörandet af en fråga tagit hänsyn till något annat än denna frågas beskaffenhet och jag beklagar denne talare, om han tagit till regel att i främsta rummet se på, hvarifrån frågan kommit.

Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan.

Grefve Posse: Mig tyckes verkligen det förslag, som här framlagts och som afser att sälja de små fastigheter, som staten eger och icke utan dryga kostnader kan förvalta, vara så klart, att jag är fullt öfvertygad om att det icke väcker något allvarligt motstånd inom denna Kammare.

Herr Astrand har gjort den invändningen, att dessa lägenheter borde behållas för att användas till skogvaktareboställen. Jag har visserligen icke särdeles stor erfarenhet i fråga om kronoskogar, men deremot har jag haft icke så litet att göra med enskilda skogar, och jag tror, att samma förhållande gäller för båda, eller att alltid inom skogarne torde finnas en tillräckligt stor terräng för att der lägga ett boställe. Den invändningen tror jag således ej förtjena mycket afseende.

Jag yrkar alltså bifall till Utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som blifvit gjorda, och i enlighet dermed framställda propositionen på så väl bifall som afslag, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering blef likväl begärd och företogs alltså, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under Litt. a i utlåtandet N:o 68,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 110 ja mot 34 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Litt b.

Sedan det i detta moment framlagda förslag blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Liss Olof Larsson, som yttrade: Emot hvad Utskottet i den nu föredragna punkten tillstyrkt har jag afgifvit min reservation, hvilken äfven blifvit biträdd af flere Utskottets ledamöter! Jag har nemligen ansett, att den frågan, huruvida staten skulle inköpa skogsmark, icke rörde Stats-Utskottet, då Riksdagen tillsatt ett Särskildt Utskott för behandling af alla frågor, som anginge skogarne, jag ansåg således, att Stats-Utskottet icke borde taga någon befatning med eller utlåta sig rörande användningen af dessa medel, utan att de borde inflyta till Statskontoret, så att man, sedan man fått se, hvad det Särskilda Utskottet

tet tillstyrker, måtte derom besluta. Om man bifaller hvad Utskottet här föreslagit, har man efter min tanke gått det Särskilda Utskottet i förväg. Jag kan icke finna något hinder att uppskjuta med att fatta beslut om medlens användande, när de i alla fall blifva reserverade.

För min del får jag således yrka afslag å Utskottets förslag i denna punkt och bifall till den betänkan det bifogade reservation.

Med Herr Liss Olof Larsson instämde Herr *Elfstedt*.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har med stort nöje deltagit uti det beslut, som Kammaren nyss har fattat, och vill äfven deltaga uti ett bifall till den nu ifrågavarande punkten, med utstrykande dock, såsom reservanterne föreslagit, af orden, "i ofvan antydda syftning". Jag finner här i motiveringen till utlåtandet några omständigheter anförda, hvilka jag icke vill låta stillatigande passera. Man har här uttalat den åsigt, att staten skulle behöfva inköpa jord till skogsodling och derigenom gifva exempel på, huru sådan odling skall tillgå, jag vill visst icke säga, att den tid icke kan komma, då sådant kan låta sig göra, men ännu tror jag icke tiden dertill vara inne, ty jag anser, att staten först skall kunna vårda och bevaka de skogar, som den har vid sina boställen, innan den gör sig till affärsman och uppköper nya skogar. Ännu äro icke statens skogar så värdade, som de böra vara; åtminstone känner jag i min hemort boställsskogar som äro så illa skötta, att det vore högst beklagligt om enskilda skogar skulle vara så vanvärdade. Derom blir dock mera tillfälle att tala, då det Särskilda Utskottet afgifvit sitt utlåtande i frågan. I förbigående vill jag blott nämna, att flera anbud gjorts till staten att få inköpa skogsmark, och särskildt känner jag hurusom i Kristianstads län, icke långt ifrån min hemort, danska män inköpt ett ställe, hvilket de nu erbjudat staten att köpa, men, om detta anbud antages, skulle de för skogsmarken få långt mera än de betalt för hela gården. Detta är visserligen en sak, som ingen kan hindra, men det skulle dock i hög grad uppmuntra skogssköfvingen, för hvilken det nu kan vara tid att sätta en gräns.

Jag yrkar bifall till det af reservanterne framställda förslag.

Herr Kolmodin: Det synes af den siste ärade talarens anförande, som om det varit något slags grannlagenhetsskäl, att icke gå det Särskilda Utskottet i förväg, som förmått honom att reservera sig emot Stats-Utskottets förslag. Man må resonnera huru som helst om fördelarne för staten att ega fast egendom i allmänhet, så mycket är dock visst, att svenska staten behöfver kronoskogar. Det Särskilda Utskottet må föreslå hvilka åtgärder som helst för skogens vård och skötsel, men den erfarenhet vi hemtat inom de sista tiotalen af år är dock den, att statsskogar behöfva vi skaffa oss. Derom vittna ock tusentals röster från alla delar af landet.

Jag kan icke annat än lyckönska det Särskilda Utskottet till det understöd, det synes hafva att påräkna inom denna Kammare, när det en gång kommer med sitt förslag om en ordnad hushållning för boställssko-

garne. En ärad ledamot här i min närhet har uttalat sitt gillande af en sådan åtgärd, och jag skall icke heller neka det Särskilda Utskottet mitt understöd; men för närvarande vill jag understödja *Stats-Utskottet* och anhåller derföre om bifall till dess förslag äfven i denna punkt.

Grefve Sparre: Jag anser mig ej böra undanhålla Kammaren känndomen om min erfarenhet angående nyttan deraf, att staten i afseende å vårdan af sina skogar uppträder såsom en föresyn för den enskilde skogsägaren. Det är ej längre än 7 eller 8 år tillbaka, man började plantera skog på de s. k. Svältorna i Elfsborgs län, och redan har der i orten börjat företagas temligen allmän skogssådd, sådan man förut aldrig der hört omtalas. Mången betvivlade, att företaget skulle lyckas; och man skratade till och med åt planteringarne på de nakna hedarne, men de redan nu ganska höga plantorna hafva undanröjt alla tvifvel och medfört det lyckliga förhållande, att det gifna föredömet manat till allmän efterföljd och framkallat en utomordentligt stor efterfrågan inom hela provinsen efter skogsfrö. Vi hafva väl nu hunnit ifrån den tid då, såsom Herr Jöns Pehrsson yttrade, skogstjenstemännen vanskötte sina sysslor, ty, så vidt jag har mig bekant, skötas dessa numera med den största omsorg, och om jag å ena sidan är fullkomligt ense med den värde talaren derom, att det är af vigt, att statens boställsskogar väl vårdas, så måste jag dock å andra sidan erinra om det förhållande, att dessa skogar i allmänhet intaga helt små fläckar, så att de ej rätt väl äro egnade för en vårdad skogsskötsel, som medför kostnad, och hvartill, såsom bekant, fordras att skogarne skola hafva något större areal. Några boställsskogar göra visserligen undantag härifrån, men i allmänhet äro de för små för att en ordnad skogshushållning med åtföljande tjenstepersonal kan bära sig. Riksdagen har dessutom redan hos Kongl. Maj:t gjort framställning om erhållande af en utredning i detta afseende och således godkänt principen, att staten bör hafva egna skogar och väl vårda desamma. Då det för öfrigt ej kan vara meningen att de medel, som genom nu föreslagna försäljningar må inflyta, skola bortslumpas, så anser jag det vara särdeles lämpligt, att staten inköper skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark. Det är onekligen en skyldighet för den nu varande generationen, som i så hög grad förödt skogen, att något litet tänka på sina efterkommande.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Carl Ifvarsson: I afseende på nu förevarande fråga synes mig, att man väl behöver betänka sig, innan man fattar ett definitivt beslut. Ämnet har, enligt min mening, icke erhållit tillbörlig utredning hvarken i den Kongl. propositionen eller i den motivering, som ligger till grund för Utskottets hemställan, och det är således ganska svårt att i frågans nu befintliga skick besluta, att ifrågavarande medel skola användas till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark, innan Riksdagen bestämt sig för att sådan mark skall för statens räkning inköpas. Först, sedan man kommit på det klara med sistnämnda fråga, är det tid att afgöra den förstnämnda. Om Riksdagen nu skulle bifalla Utskottets förslag, att ifrågavarande medel må afsättas för inköp af

skogsmark, så kan det inträffa, att Riksdagens beslut ej kan bringas till verkställighet. Men antages reservanternes mening, till hvilken jag för min del yrkar bifall, så står det öppet för Riksdagen att, sedan beslut fattats derom att skogsmark skall inköpas, bestämma huruvida dessa eller andra medel skola dertill anvisas. Innan beslut om sådant inköp fattats, tror jag således på de af flere föregående talare anförda skäl det vara klokast att afsätta dessa medel till bildande af en fond för något allmännyttigt ändamål. Om man då afstår från förslaget att inköpa skogsmark, så har man medlen tillgängliga för byggande af jernvägar eller dylikt. Jag hvarken vill eller kan på förhand säga, huru jag kommer att rösta i fråga om inköp af skogsmark, men innan jag blifvit fullt öfvertygad om ändamålsenligheten af att för statens räkning inköpa sådan mark, kan jag icke ingå på Utskottets ifrågavarande hemställan.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Uhr: Det är ej första gången, som det är fråga om försäljning af kronans egendomar. Hvad nu föreliggande förslag beträffar, så är jag rädd att de penningar, som genom försäljning kunna erhållas, ej skola rätt användas. Lika mycket som jag i föregående punkt var med om att bifalla förslaget om försäljning af sådana kronans egendomar, som icke lemnas någon afkastning, lika mycket sätter jag mig emot förslaget att använda penningarne för inköpandet af jord till skogvaktareboställen. Min hemort taga de stora jordegarna så noga vara på sin jord, att de i stället för sådan gifva sina skogvaktare kontant lön och bostad. Om dessa medel skulle komma att ingå till Riksgälds-kontoret utan att dervid tillika lemnades bestämd föreskrift, på hvad sätt de skulle användas, skulle det lätt kunna hända, att Riksdagen använde medlen t. ex. till fyllande af någon i statsregleringen uppkommen lucka. Hafva vi sålt jord, så böra vi ock i stället inköpa jord och sådan som bäst lämpar sig för skogssådd.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Anders Svensson: Jag vill endast säga, att jag är strängt emot att statens fasta egendomar försäljas, men att, då beslut härom redan är fattadt, jag lika strängt håller på det yrkandet, att de inflytande köpeskillingarne skola användas till inköp för statens räkning af annan fast egendom, på sätt Utskottet föreslagit. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

Herr Gumælius: Vål hafva vi hela natten för oss, men jag hoppas att Kammaren ursäktar, att jag ändock inskränker mig till att utan vidare tal yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lyttkens: Här är i reservationen föreslaget, att ifrågavarande medel skola ställas till Riksdagens disposition för att användas till något allmännyttigt ändamål; men hvilken säkerhet finnes väl, för att ej dessa medel komma att användas för bestridande af löpande utgifter, när den tid kommer, då alla tillgångar måste tillgripas för att fylla budgeten?

Just för att förhindra sådant, bör man redan nu besluta om medlens användande, på sätt Utskottet föreslagit.

En föregående talare yttrade, dels att boställsskogarne icke egde något värde och dels att skogarne i allmänhet sköflades och blott nakna hedar erbjödos kronan att inköpa. Att sköfva skogen ingår nemligen i den enskildes intresse, men hvilken nytta det medför att kronan inköper mark för skogssådd, det visar sig i Halland. Der finnes t. ex. en by, hvarest kronan sedan 30 eller 40 år tillbaka har skogsplanteringar. Der bredvid finnes mark, tillhörig bönder. Då desse fingo se den skog, som uppväxt å kronans mark, började de, manade af nämnda föredöme, att med skog beså hundratals tunnland af sin egen jord. Så kan ett godt exempel medföra vackra resultat.

På grund af min egen erfarenhet i detta fall yrkar jag alltså bifall till Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herr *Ehrenborg*.

Herr O. B. Olsson: Det förundrar mig, att Herrarne så strängt hålla på Utskottets förslag, att ifrågavarande medel skola användas till ett visst ändamål, ehuru vi inom några få dagar erhålla det Särskilda Utskottets utlåtande till behandling. Om Riksdagen då afslår de af Utskottet föreslagna anslag, huru skall det då gå med dessa penningar, som äro afsedda för ett visst ändamål? Jag kan icke se någon fara ligga deruti, att man använder den vid försäljning af statens fasta egendomar inflytna köpeskilling till att dermed betala statens skulder, ty derigenom förminskas icke vår nationalförmögenhet. Så väl Utskottet som reservanterne hafva föreslagit, att ifrågavarande medel icke skola få användas för bestridande af löpande utgifter, detta finner jag för min del ganska klokt. Men om Riksdagen stannar vid det beslut, att medlen skola till Riksgäldskontoret öfverlemnas för att användas antingen till afbetalning af statens skulder eller till våra jernvägsanläggningar, då blir på intetdera sättet nationalförmögenheten derigenom minskad. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr *P. Benjaminsson* instämde med Herr O. B. Olsson.

Herr Jöns Pehrsson: Jag anser att man icke bör gå Särskilda Utskottets beslut i förväg. Vi böra besinna, att det här gäller minst 1,000,000 kronor. Taxeringsvärdet å ifrågavarande egendomar uppgår visserligen till blott 470,000 kronor, men saluvärdet skall sannolikt uppgå till åtminstone dubbla beloppet, emedan taxeringsvärdet, såsom man vet, icke sättes så högt å detta slags egendomar. Det säges nu, att man icke bör förlösa dessa penningar, men att, då Särskilda Utskottets förslag kommer, vi skola bevilja hvad man vill. Jag tror att man bör gå försigtigt till väga och icke binda ifrågavarande penningar, såsom man här tyckes vilja göra.

Med Herr Jöns Pehrsson förenade sig Herr *Samuel Jonsson*.

Friherre Ericson: Det kan, såsom flere talare anmärkt, visst tyckas vara alldeles likgiltigt, om Riksdagen nu skulle afslå Utskottets förslag och bifalla reservationen, emedan Riksdagen, då Särskilda Utskottets förslag förekommer till behandling, är i tillfälle att då bevilja medel för inköp af skogbärande mark för kronans räkning; men orsaken, hvarföre sådant icke är mig likgiltigt, är den, att det nu är första gången vi tagit steget till att i någon större omfattning försälja statens fasta egendom, och detta första steg kan komma att leda till andra, men i en ofantligt större skala för framtiden, och jag skall aldrig lemna min röst åt sådana försäljningar på andra vilkor, än att de inflytande medlen användas till inköp af annan fast egendom. Då det således nu för första gången föreligger ett förslag att i större skala försälja statens fasta egendom, bör man dock proklamera den grundsats att de derför inflytande köpeskillingarne skola användas till inköp af annan jord för statens räkning. Det låter ganska vackert, då man säger, att ifrågavarande medel kunna användas till afbetalning på statens skulder, och att på sådant sätt statsförmögenheten icke förminskas, men då behofvet kommer och budgeten ej vill gå ihop, då kunna vi litet hvar förutse, huru det kommer att gå med dessa medel, om icke Riksdagen nu beslutar, att de skola användas för inköp af annan fast egendom.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve *Björnstjerna* instämde uti Friherre Ericsons yttrande.

Herr Carl Ifvarsson: Ja, det är naturligt, att de, som hafva det klart för sig att skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark bör för statens räkning inköpas, också komma att rösta för att ifrågavarande medel skola för sådant ändamål användas. För mig är sådant ej ännu klart och derföre kan jag ej biträda Utskottets förslag. Jag tror att det är ganska nyttigt, att man något diskuterar frågan, huruvida skogsmark bör inköpas, innan man fattar sitt beslut i ett så viktigt ämne. Det är väl sannt, att man ej genom bifall till Utskottets hemställan fattar ett direkt beslut i berörda sak, men man blir i det ena eller andra hänseendet ändock bunden genom att antaga Utskottets förslag. Det torde och vara mest principenligt att först fatta beslut derom att skogsmark skall inköpas och sedan om hvilka medel som skola dertill anvisas. Hvad som är säkert är, att staten genom försäljning af egendom gör en bestämd vinst, men genom inköp af skog en bestämd förlust. Frågan blir då den, huruvida skogsinköp för statens räkning äro i andra hänseenden af den fördel för det allmänna, att staten bör under alla förhållanden vidkännas denna förlust. Om detta ådagalägges med klara och ovedersägliga skäl, så skall jag icke motsätta mig ett sådant förslag, men ännu har jag ej hört något för mig öfvertygande skäl anföras för denna mening. Måhända innehåller Särskilda Utskottets utlåtande nöjaktig utredning i detta afseende, men då jag ännu ej varit i tillfälle att genomläsa samma betänkande, kan jag ej derom nu yttra mig. Jag tror att klokheten bjuder, att vi först afvakta den utredning Riksdagen i detta ämne hos Kongl. Maj:t begärt, innan vi fatta ett definitivt beslut i frågan.

Med åberopande jemväl af de skäl jag förut anført, vidhåller jag mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Uhr: Jag har begärt ordet med anledning af Herr Jöns Pehrsons yttrande, att man icke borde gå Särskilda Utskottets beslut i förväg. Jag undrar just hvad vi göra, om vi besluta att använda ifrågavarande medel till att inköpa mark för statens räkning. Jo, vi bereda en tillgång åt Särskilda Utskottet, ty ingen lär väl kunna inbilla sig, att nämnda Utskotts förslag kommer att gå i någon annan riktning än den att öka skogsmarken, och att det är meningen att ifrågavarande medel skola användas för detta ändamål. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Herr J. E. Johansson: Jag har biträdt reservationen hufvudsakligen af det skäl, att Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition icke framställt något förslag angående ifrågavarande medels användande. Af denna anledning ansåg jag, att Utskottet icke bort sjelfmant framkomma med något förslag härom.

Hvad beträffar Särskilda Utskottets utlåtande, så har jag vid genomläsning af detsamma funnit deruti vara föreslaget, att staten skulle för egen räkning inköpa skogsmark, men att dertill skulle användas från statens skogar inflytande medel, hvarföre ock detta förslag ej står i nödvändigt sammanhang med nu föreliggande fråga. Jag anser dock icke lämpligt, att Riksdagen ifrån tvänne olika håll anslår medel till inköp af skogsmark, helst så länge Kongl. Maj:t icke framlagt något förslag derom. Och allra minst, att Riksdagen beslutar om användandet af medel för försäljningen af statens egendomar, förrän någon försäljning af någon enda skett.

Jag får för min del yrka bifall till reservationen.

Herr Falk: På de af Friherre Ericson anförda skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, gäfvos, enligt de meningar som förekommit, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å berörda hemställan, det förslag måtte antagas, som Herr Liss Olof Larsson m. fl. framställt i sin vid utlåtandet fogade reservation. Den förra af dessa propositioner förklarade Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men då votering begärdes, blef i anledning deraf nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under Litt. b i utlåtandet N:o 68,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bi-

fallit det förslag som blifvit framställt i den af Herr Liss Olof Larsson m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen försiggick; och befanns vid röstsedlarnes sammanräkning, att 85 ledamöter röstat ja mot 57 som röstat nej, i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 69, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade.

§ 10.

Efter dernäst skedd föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 70, i anledning af väckt fråga om ändring i sättet för utbetalning af löner och arvoden vid embetsverk i hufvudstaden, anförde

Herr Jöns Pehrsson: Jag har icke uppträdt för att göra något yrkande i denna fråga, då Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan och mitt förslag blott afsett att Riksdagen skulle besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. Jag vill icke yttra mig i sjelfva saken, men jag har funnit så mycket mera anmärkningsvärdt att ingen reservation förekommer, som åtminstone ett par af Stats-Utskottets ledamöter under den sista statsrevisionen voro af alldeles samma mening som jag i denna fråga. Den erfarenhet, jag vid nämnda revision förvärfvade mig, var den, att de vid revisionen biträdande tjänstemännen sökte, så vidt möjligt var, att förhindra genomförandet af den ringaste reform i ändamål att afskaffa det oefterrättighetssystem, som i afseende å de förvaltande embetsverken alltid gjort sig gällande. Den i Utskottets betänkande förekommande motivering innehåller alldeles samma skäl som de, hvilka vid revisionen af motsidans talare anfördes emot min mening, och detta är helt naturligt, då samme person, som vid statsrevisionen fungerade såsom sekreterare, jemväl är i sådan egenskap nu anställd såsom biträde åt Stats-Utskottet. Den af mig föreslagna reform måste dock någon gång vinna framgång, så vida vi icke skola i århundraden dragas med detta oefterrättlighetssystem. Enligt nu gällande föreskrifter skola embets- och tjänstemännen i de inom hufvudstaden belägna embetsverken fyra gånger om året i Statskontoret afhenta sina löner, men i verkligheten tillgår det sålunda, att hvarje embetsverk utser en person, som får förtroendet att uttaga de samtliga tjänstemännen i verket tillkommande löner. Denna nu pågående olaglighet är det, som jag vill borttaga. Då det vid större embetsverk såsom t. ex. jernvägstrafikstyrelsen, låter sig göra att undvika denna omväg, så kan sådant äfven ske vid de öfriga embetsverken. Många personer med erfarenhet i bokföring hafva försäkrat mig, att utbetalningen af tjänstemännens löner skulle kunna gå för sig på ett tioudubbelt enklare sätt och med betydligt mindre arbetskrafter, än som nu för samma ändamål anlitas. Jag tror att genom det af mig fram-

ställda förslag Statskontorets förvaltningsbestyr skulle kunna till den grad förenklas, att man knappast kunde tro detta vara möjligt. Jag vill icke framställa något yrkande, men jag hoppas att kommande statsrevisorer skola fästa afseende vid det af mig nu anmärkta förhållande och göra de framställningar, som i detta hänseende må vara af behovet påkallade.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 71, i anledning af väckt motion angående förbättrad utredning för beväringensmanskapet och stamsoldaten under öfningsmötena.

Herr Adlersparre yttrade: Det föredragna betänkandet har jag uppmärksamt genomläst och noga öfvervägt hvad Utskottet anfört för sin åsigt, att *Riksdagen icke bör aflåta någon underdånig skrifvelse i syfte att förbättra beväringssynglingarnes lägerutredning och hållning*. Utan tvekan tillåter jag mig säga, att om Utskottet icke egt andra skäl för sitt afslag än dem det låtit oss veta, än dem som synas här i betänkandet, så har Utskottet grundat sitt beslut på en mycket dålig och ohållbar motivering.

Detta är ej mer sagdt än jag tilltror mig kunna ådagalägga. Der-till behöfs ingen lyftning till fosterlandskänslans fördringar, genom att ånyo framhålla den svenska beväringssynglingens otillfredsställande utrustning, eller hurusom med något bättre anordningar beväringens öfningsmöten kunde blifva fäderneslandet till mera gagn än för närvarande är fallet, hurusom just nu skyndsamma förbättringar vore af yttersta vigt, samt att den föreslagna skrifvelsen icke kunde medföra någon som helst skada, men väl skulle väcka en gynsam stämning i landet för lösningen af dagens största och viktigaste fråga. Motionen framhåller ämnets fosterländska betydelse. Derom vill jag nu icke orda. Jag skall gå ned till de skäl Utskottet uttalat för sitt yrkande, att min motion icke bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet börjar sin motivering mot en motion *angående förbättrad lägerutredning* med att anföra, att Riksdagen redan anvisat medel till förbättrad *utspisning* — samt fortfar — "och att äfven inventarie- eller persedelutredningen behöfver tillgodoses torde vara allmänt erkändt". Men, säger Utskottet, då den nya härordningen med visshet kommer att medföra utsträckt öfningsstid, och det följaktligen behöfs en annan utredning än den som nu bestås, anser Utskottet sig icke kunna understödja förslaget att aflåta en underdånig skrifvelse om förbättrad utredning. Utskottet finner det icke heller vara lämpligt att aflåta en dylik skrifvelse, enär den nya härordningen inom kort torde blifva föremål för Riksdagens bedömande.

Dessa äro Utskottets skäl. Först och främst tillåter jag mig anmärka, att nödiga medel till *utspisningen* icke har det ringaste att skaffa med motionen om förbättrad *lägerutredning*. Om någon skulle framhålla nödvändigheten för våra soldater att få en bättre fotbeklädnad,

hvad skulle sägas om den, som derpå svarade, att nödiga medel blifvit anvisade till ny hufvudbonad? Det ena som det andra är ej mer svar på tal än ett gammalt ordspråk, som vi alla känna. Dertill kommer, att huru bristfällig utspisningen än må vara, så är den dock *jemförelsevis* af mindre vigt. Hvad som der felas kan ersättas medelst några riksdaler från hemmet, eller med ett matskrin eller dylikt. Utspisningen, om än bristfällig, ger minsta anledningen till klagan. Mera hjälplös står bevaringsynglingen vid svårigheten att kunna hålla sig snygg och ren, och att finna hvila på en bädd af endast några få skålpund lös halm, utan så mycket som en filt att svepa omkring sig. Och detta är också hvad motionen afhandlar; icke något annat.

Märkligt är det att Utskottet erkänner behovet af förbättrad utredning, men därför att öfningstiden sannolikt kommer att utsträckas, och behovet derigenom att ytterligare ökas, kan Utskottet icke understödja motionen. Alltså, redan nu är behovet stort, men därför att det snart blir större, vill Utskottet icke tillstyrka Riksdagen att taga något initiativ för dess afhjelpande. En sådan motivering behöfver ej belysas med några kommentarier.

Utskottets sista argument är dock, från viss synpunkt sedt, det allra märkligaste. Atminstone förefaller det mer än besynnerligt, att Stats-Utskottet, hvars ledamöter äro permanenta, i år afgifver ett utlåtande, som står i uppenbar strid mot hvad Utskottet enhälligt yttrade under förra riksdagen. *Då* ansåg Utskottet lämpligt att aflåta en underdånig skrifvelse om förbättring i bevaringens vilkor; *i år* anser samma utskottsledamöter en dylik skrifvelse icke vara lämplig. Förhållandena voro dock under förra riksdagen alldeles desamma som i år. Äfven då var en ny härordning under utarbetning och förväntades att med det snaraste framlemnas till Riksdagens bedömande, och densamma var — enligt en bilaga till den Kongl. propositionen — grundad på de inom Riksdagen uttalade åsikter, d. v. s. att indelningsverket skulle i mer eller mindre mån ersättas medelst en utsträckt öfningstid för bevaringen. I fjor låg häruti intet hinder för Utskottet att understödja motionärens förslag, men i år, i år heter det att en dylik skrifvelse icke vore lämplig. Hvad skall man säga härom? Med vanlig beräkning kan man icke förklara en sådan omkastning: gissningar vill jag ej tillåta mig.

Dermed må nu vara huru som helst. Något antagligt skäl har Utskottet icke anført för sitt afstyrkande. Och då, såsom jag förut haft äran nämna, en Riksdagens skrifvelse om förbättrade vilkor för gemenskapen skulle gifva Kongl. Maj:t ett stöd för en väl behöflig proposition i ämnet, och framför allt, då ett dylikt Riksdagens uttalande skulle inom landet väcka en gymsam stämning för den nya härordningen, så måste jag för min del yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion, hvarom jag vördsamt anhåller att Herr Talmannen behagade göra proposition.

Friherre *Cederström* instämde med Herr Adlersparre.

Friherre *Ericson*: Det var ledsamt, att Herr Adlersparre skall vara så missbelåten med det utlåtande, Stats-Utskottet afgifvit med anledning

af hans motion. Huruvida de skäl Utskottet därför anfört äro antagliga eller icke, derom får Kammaren döma, ty både Utskottet och Herr Adlersparre torde vara jäfviga att afgöra detta, och jag vill icke derom med honom tvista. Herr Adlersparres hufvudskäl mot Utskottet låg deri, att då Utskottet sislidit är tillstyrkte en skrifvelse till Kongl. Majjt. angående förbättring i beväringens utspisning och utredning, men i år ansett en dylik skrifvelse vara olämplig, så skulle Utskottet handlat inkonsekvent, och Herr Adlersparre yttrade, att sedan förra riksdagen icke något inträffat, som kunnat gifva Utskottet anledning till annat utlåtande i år, än förra året. Jag invänder häremot, att sedan dess verkligen något inträffat, nemligen den skrifvelse till Kongl. Majjt, som Riksdagen sislidit är beslöt, och hvari Riksdagen uttalade sig för indelningsverkets upphörande och försvarets grundande på allmän värnepligt, och, om en ny härordning kommer till stånd, är det gifvet, att beväringens ställning i densamma blir helt annan än i den nuvarande, der den indelta armén utgör stammen, som endast kompletteras af beväringen. Då nu Riksdagen begärt en ny härordning, som skulle medföra väsendtliga förändringar i de förhållanden, som i motionärens förslag äro afsedda att tillgodogöras, har Utskottet icke funnit skäl att tillstyrka förslaget, enär detsammas antagande skulle medföra icke obetydliga uppoffringar, hvilka, delvis åtminstone, möjligen icke skulle kunna tillgodogöras under andra förhållanden. Jag vill endast påpeka en utgiftspost, som motionärens förslag skulle medföra, nemligen anskaffandet af tält. För att bereda beväringens manskapet bättre plats att ligga behöfver man inskränka antalet beväringssynglingar i hvarje tält, men om den nya härordningen antages, måste lägren blifva af helt annan beskaffenhet än nu, och de nuvarande stora runda tälten komma sannolikt aldrig att användas, och att därför nu köpa nya tält af ett slag, som under andra förhållanden möjligen aldrig kunna användas, skulle medföra en betydlig utgift, som icke motsvarades af den fördel, som för ett eller annat år derigenom kunde vinnas.

Jag vill slutligen fästa motionärens uppmärksamhet derpå, att han icke är befogad anse Utskottet mindre varmt lifvadt än han, för att beväringen väl vårdas, men att det under nuvarande förhållanden, när man vet att stora förändringar snart äro att förvänta, icke kan vara skäl att vidtaga dyrbara åtgärder, som endast för ett eller två år kunna gagna, men sedan blifva obrukbara. Detta har varit orsaken, hvarföre Utskottet icke ansett det vara lämpligt att *nu* till Kongl. Majjt aflåta en sådan skrifvelse, som motionären föreslagit, och då Första Kammaren redan biträdt Utskottets hemställan, kan resultatet icke blifva annat, än att den ifrågasatta skrifvelsen icke kommer till stånd. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Adlersparre: Den siste ärade talaren har sökt att förbättra Utskottets betänkande, men de skäl han nu anförde voro lika ohållbara och klena som Utskottets. Han yttrade, så vidt jag rätt uppfattade hans ord, att om allt hvad jag rörande utredningen föreslagit skulle gå i verkställighet, så finge ej så många man rum i tälten, som nu rymmas i dem, öfningslägren skulle blifva större, och en mängd nya tält behöfva inköpas. Det är icke för mycket begärdt, att en Stats-Utskottets ledamot, inuan han

yttrar sig om hvad man i en motion föreslagit, ville vara så god och först taga reda på, hvad samma motion innehåller, att åtminstone läsa genom motionen. Jag har icke föreslagit något slags utredning, jag har endast begärt, att *Riksdagen i underdånig skrifvelse ville uttala den åsigt, att en förbättring i beväringsmanskapets och stamsoldaternas utredning under öfningsmötena vore af behofvet påkallad, och att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder som dertill pröfvades erforderliga.* Jag har icke föreslagit något annat, än att Riksdagen genom en underdånig skrifvelse ville uttala sin *benägenhet* att i någon mån förbättra lägerutredningen. En blott *skrifvelse* må väl icke öka tältens antal? Riksdagens pröfningsrätt återstår ju alltid.

Vidare yttrade den ärade talaren, att en förbättrad utredning *nu* icke sedan kunde blifva användbar, när den nya härordningen kommit till stånd. Åtminstone en filt måtte väl kunna användas i hvilken härordning som helst. Dessutom är det godt och väl att, såsom han förmälde, Riksdagen anhållit om en ny härordning, grundad på allmän värnepligt. Detta visste vi förut. Det hade dock varit af mera värde vid afgörandet af den förevarande frågan om den ärade talaren äfven kunnat meddela någon förhoppning om, att det väntade förslaget till ny härordning också blir af Riksdagen bifallet. Härpå beror det. Om det faller, så faller också hela kasernsystemet; och det torde sedan dröja åtskilliga år, innan Kongl. Maj:t hinner låta utarbета ett annat förslag. Och om sedan äfven detta faller? Skola våra beväringsynglingar under denna kanske *mångåriga* tid vänta på en bättre lägerutredning.

Jag återupprepar, att jag icke föreslagit några förändringar i detalj. Min motion innebär ej annat, än att Riksdagen skulle anhålla, att Kongl. Maj:t ville *taga saken i nådigt öfvervägande.* Jag har ansett, att en sådan skrifvelse skulle tillkännagifva Riksdagens benägenhet att förbättra beväringsmanskapets hållning under öfningsmötena. En dylik skrifvelse kan icke i något hänseende skada, men i mycket verka gagneligt. Vägrar deremot Riksdagen att aflåta skrifvelsen, så måste detta i landet väcka missmod och misstro emot den princip, som, enligt Riksdagens uttalade åsigt, bör ligga till grund för den nya härordningen.

Jag yrkar fortfarande bifall till min motion, ehuru jag vet, att Första Kammaren utan diskussion bifallit Utskottets hemställan om afslag å motionen; men det skulle göra ett gynsamt intryck och vara af stor betydelse, om denna Kammare för sin del understödde den föreslagna skrifvelsen.

Häruti förenade sig Herr *Johannes Bengtsson.*

Grefve Posse: När ett Utskott tillstyrkt Riksdagen att afslå en motion, är motionären utan tvifvel i sin goda rätt, då han säger, att de skäl, som Utskottet anfört för sitt afstyrkande, icke äro tillfredsställande. Detta är så naturligt, att jag icke vill bestrida hans rätt härutinnan, men medgifvas måste, att Utskottet i förevarande utlåtande gifvit bestämda skäl för sitt afslag, ty det är gifvet, att om beväringsmanskapets öfningar skola utsträckas under en lång tid, fordras en helt annan utredning, än då öfningstiden är så kort som nu. Om den nya härordningen på grunden

af allmän värnepligt kommer till stånd, blir sannolikt fråga om en ny högst dyrbar utredning, såsom golf i tätten, sängar, bolstrar och till och med murade läger, och att under sådant förhållande just nu vidtaga åtgärder för utredningens fullständigande, måste väl medgifvas vara olämpligt. Man kan hysa allt intresse för beväringen och dess välbefinnande, men ändock vara obenägen för att anskaffa en utredning, som icke blir användbar, när en gång öfningstiden måhända inom kort blir betydligt längre än nu.

Herr Adlersparre yttrade, att här endast vore fråga om en skrifvelse, hvarigenom Riksdagen skulle bevisa sin benägenhet för en förbättrad utredning för beväringens manskapet. Ja, det är godt och väl, men när Riksdagen visar sin benägenhet för en sak, som kostar pengar, så har Riksdagen också skyldighet att visa sin benägenhet att acceptera räkningen, när den kommer, och utan knussel betala den. Här är dock fråga om millioner. Det kan, efter mitt förmenande, icke anses som en pligt hvarken för Riksdagen i dess helhet eller för denna Kammare att just nu aflåta en sådan skrifvelse som motionären föreslagit, och jag yrkar derför bifall till Utskottets hemställan.

Herr Liss Olof Larsson: Jag instämmer till alla delar med Grefve Posse och vill endast tillägga, att jag anser det vara högst olämpligt, att Riksdagen skulle anmoda Kongl. Maj:t tillse, att ej beväringens manskapet får illa under den tid det står under Kongl. Maj:ts kommando. Enligt Regeringsformen är nemligen Kongl. Maj:t högste befälhafvare öfver krigsmakten till lands och sjös och bör således själf sörja för att nödiga förbättringar i ifrågavarande hänseende blifva vidtagna, om han så finner nödigt, utan att Riksdagen derom behöfver anmoda honom. Dessutom tror jag, äfven om ock något kan sägas, att det ligger betydlig öfverdrift i talet om beväringens manskapets dåliga utredning, ty jag har själf exercerat beväring i två år, men icke funnit utredningen vara så förskräckligt dålig, som man utmålar den. Någon förbättring kan väl behöfvas, men att aflåta en skrifvelse härom, då en ny härordning snart är att vänta, kan icke vara lämpligt, i synnerhet som det torde ligga i Kongl. Maj:ts eget intresse att tillse, att beväringens manskapet icke får alltför illa, ty det skulle ju motverka antagandet af ett förslag till utsträckt värnepligt.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, och gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå samt bifall i stället till det i Herr Adlersparres hithörande motion framlagda förslag; och förklarade Herr Talmannen ja vara öfvervägande för den förra meningen. Då likväl votering begärdes, blef sådan nu företagen enligt en af Kammarerna godkänd så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess utlåtande N:o 71,

röstar ja:

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som finnes framställt i Herr Adlersparres motion, N:o 36.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 47 nej, och hade Utskottets hemställan alltså af Kammaren bifallits.

§ 12.

Föredrogs Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 17), i anledning af Herr Olof Nilssons motion N:o 48 om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående befrielse för kyrkoherdarne å landet från utgörande af s. k. taxor och gårdar.

Motionären, Herr Olof Nilsson, anförde: Jag har ej begärt ordet för att ingå i någon vidlyftig vederläggning af Utskottets motivering. Att kyrkoherdarne på landet utgöra särskilda s. k. taxor och gårdar, hvilka icke stå i öfverensstämmelse med deras inkomster, är ett missförhållande, som jag hoppas att Kammarens ledamöter inse lika väl som jag gör det. Utskottet har icke heller nekat detta, utan anført helt andra omständigheter, hvilka dock ej torde vara af sådan maktpåliggande beskaffenhet, att de påfordra bibehållandet af i fråga varande högst tryckande bördor. En orättvisa, som härleder sig från katolska tiden, bör väl, så fort sig göra låter, godtgöras, när en gång den är bragt på tal, och jag önskar derföre att en underdånig skrifvelse i ämnet beslutas. I annat fall, om det kommer vid behandlingen af grundskattefrågan under Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, tror jag att orättvisan af dessa utlagor skall anses så i ögonen fallande, att afskrifning derå på en gång kommer att ega rum.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, bifölls Utskottets hemställan.

§ 13.

Skedde föredragning af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 19) i anledning af väckt fråga om förbud mot skogsafverkning å vissa ått Gellivareverkens egare upplåtna hemman och nybyggen.

Ordet lemnades, på begäran, till

Herr Hedin, som yttrade: Utskottet har i föreliggande betänkande hufvudsakligen lemnat en nått och väl sammanfattad historik öfver den sorgligt ryktbara s. k. gellivarefrågan, men deremot ej fästet den uppmärksamhet vid motionärens framställning, densamma enligt min uppfatt-

ning förtjenar. Utskottet har nemligen funnit, att efter som 1873 års Riksdag redan gjort en framställning i ämnet till Kongl. Maj:t, hvilken på visst sätt föranledt åtgärder, det för närvarande icke är lämpligt att ingå med förnyad framställning. Denna motivering för afslag å motionen bestrider jag så till vida som jag för min del betviflar, att Kongl. Maj:t ännu i denna sak har vidtagit fullt tillräckliga eller i öfrigt fullt lämpliga åtgärder. Den fråga, som genom Riksdagens skrifvelse förlidet är hänsköts till Kongl. Maj:t, är af den invecklade beskaffenhet, att representationen väl kunnat hafva anledning önska, att den undersökning Kongl. Maj:t i anledning af skrifvelsen föranstaltat, hade blifvit uppdragen åt en särskild undersökningskommission utaf personer, stående fullt fria från alla de mångfaldiga hänsyn, som i denna sak sammanrotat sig till ett ganska besvärligt nät. Jag finner denna min åsigt bekräftad af åtskilliga egendomsligheter, som förefallit vid frågans behandling, sedan Kongl. Maj:t anbefallt Konungens Befallningshafvande att verkställa undersökning. Bland annat har jag ur allmänna tidningarne erhållit kännedom derom, att, då Konungens Befallningshafvande inom ett särskildt område påbjudit besigtning att verkställas vid första tjenliga årtid, vederbörande dermed uppskjutit till Augusti månad sislidet år. Detta har icke blifvit motsagdt och jag har för yttermera visso förskaffat mig upplysningar, som bekräfta uppgiften. Vidare har besigtningssinstrumentet till Konungens Befallningshafvande icke inkommit förr än omkring fyra månader efteråt, och sedan förrättningsmännen blifvit derom strängeligen förständigade. När ett sådant förfarande gifver mig anledning tro, att här i sjelfva verket den välvilliga afsigten gjort sig gillande, att bereda vederbörande, hvilka icke uppfyllt sina skyldigheter, något rådrum — jag vill icke säga att helt och hållet fullgöra dessa, men att åtminstone genom hvarjehanda åtgärder gifva sig sken af att hafva kommit på bättre tankar, att påbörja något, som skulle kunna se ut såsom bebyggande och odling på de upplätta hemmanen — när, säger jag, den anbefallda besigtningen antages hafva blifvit af sådant skäl fördröjd, tror jag verkligen att jag i en dylik förmodan är i min goda rätt.

Detta beträffande en del af de undersökningar, hvarpå Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län grundat sitt utlåtande; men sjelfva detta utlåtande förefaller mig i öfrigt hafva åtskilliga punkter af den beskaffenhet att då — såsom jag af betänkandet ser — Utskottet derom haft kännedom, Utskottet med anledning deraf bort ledas till ett annat resultat än det, betänkandet utvisar, nemligen till att förorda en förnyad underdånig framställning rörande den speciela del af gellivarefrågan, som af motionären denna gång blifvit berörd. I Konungens Befallningshafvandes utlåtande, hvilket jag här har tillgängligt, förekomma några temligen besynnerliga uppgifter. Här anföres sålunda, att från Gellivara till Afvafors nedförts 6,000 centner malm, samt att omkring 30,000 centner malm med fartyg kommit till Piteå. En af dessa uppgifter, nemligen om en forsling af malm till belopp af 6,000 centner till Afvafors från Gellivara, lär vara alldeles oriktig, så vidt man kan lita på en uppgift pr telegraf, lemnad af en person i orten, som uppgifver att forslingen utgjort endast 300 centner. Det är icke obetydlig skillnad mellan 300 centner och 6,000. Hvad den andra uppgiften angår, är det mig alldeles omöj-

ligt att begripa, i hvad afsigt Konungens Befallningshafvande, i händelse dess utlåtande skall gå derpå ut att, med undvikande af alla slags hänsyn, utreda saken, anført att omkring 30,000 centner malm "hafva med *fartyg* kommit till Råneå". Måne detta har skett för att ställa Gellivarebolagets förfarande äfven med afseende å malmbrytningen i en vacker dager? Men att *på annan ort* uppköpa och till Norrbotten transportera malm lärer icke vittna särdeles fördelaktigt om bolagets bemödanden att tillgodogöra de skatter, hvaraf bolaget kommit i besittning eller om några bemödanden å bolagets sida, som kunna anses motsvara de stora uppoffringar, staten gjort för att åstadkomma grufvedrift och bergshandtering i Norrbotten.

För öfrigt, med afseende å uppgiften att 30,000 centner malm blifvit sjöledes förda till Råneå, får jag nämna att icke heller denna uppgift är riktig, så vidt det sanningsenliga förhållandet skall kunna utvisas genom ett officiellt bevis från Luleå tullkammare. Äfven om man låter vanligt styckegods gälla för malm och medräknar det i de malmbelopp, som anföras i detta bevis, så uppgår i alla fall icke beloppet till 30,000 centner. Jag kan icke underlåta att göra denna anmärkning, emedan förhållandet på ett betänkligt sätt vittnar om en brist på noggrannhet i uppgifter, som i viss mån synes egnad att minska vigten af de uttalanden i öfrigt, Konungens Befallningshafvandes utlåtande innehåller.

En annan uppgift — äfvenledes af särdeles märklig beskaffenhet — vill jag anføra med Konungens Befallningshafvandes egna ord: "efter den utredning — märkas bör att här icke finnes någon verklig utredning — om egendomarnes nu varande tillstånd och förvaltning samt om den rätt med hvilken de enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt innehafvas, öfvergår Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som, åberopande ofvanstående utredning, *icke finner några åtgärder kunna vidtagas mot Gellivareverken tillhörande kol- och stockfångstskogar och Svartlå skattläggningsskog*, till besvarande deraf, om och i så fall hvilka åtgärder från statens sida må vara af behovet påkallade med afseende på dess öfriga egendomar" o. s. v.

Äfven detta uttalande är af den beskaffenhet, att Utskottet bort finna skäl att komma till samma mening, som jag för min del hyser, nemligen att detta Konungens Befallningshafvandes utlåtande icke är mycket värdt. Jag anhåller att, hvad särskildt frågan om tvänne åt bolaget upplåtna skogstrakter beträffar, få påpeka ett yttrande i motsatt riktning ur en — så att säga — half-officiel skrift, som jag tror äfven blifvit till Kammarens ledamöter utdelad och som visserligen icke utmärker sig för någon mot Gellivarebolaget fiendtlig anda. Der heter det just med afseende å den i utlåtandet särskildt nämnda Svartlå-skogen, äfvensom Afvafors och Hvitåfors kol- och stockfångstskog, att "all anledning icke torde saknas att i laga ordning väcka talan derom, att densamma, om ej helt och hållet, åtminstone till någon del måtte indragas till kronan, på den grund att bergsbruket är försummadt", hvilket derpå vidare utvecklas. Detta är, enligt min tanke, det minsta, som kan sägas om saken, och det står, som sagdt, anfördt uti en skrift, efter anmodan afgifven af en tjänsteman till chefen för Finans-departementet; en skrift, som i öfrigt utmärker sig för en viss vänlighet mot nuvarande Gellivare-

bolag. Der tror jag sålunda, att Utskottet kunnat påträffa bidrag till en belysning af Konungens Befallningshafvandes utlåtande, egnade i hög grad att framkalla tvifvel, huruvida hela detta utlåtande förtjenar något afseende.

Det finnes äfven andra saker i utlåtandet, hvilka jag — ehuru mindre gerna — anser mig böra antyda. Det heter på ett ställe ej blott, att Konungens Befallningshafvande anser sig böra vitsorda Gellivarebolagets sträfvan att införa laglydnad på ett område, der "den förut ej funnits" — märk väl, platt *ingen* laglydnad har funnits i skogsafverkningsrörelsen, innan Gellivarebolaget uppträdde såsom lagens väktare — utan ock att, "om man från andra trävarubolag och enskilde, som befatta sig med skogsafverkning, kunde hafva att påräkna likadana åtgärder, skogsåverkan i en nära framtid skulle af sig sjelf upphöra." Detta är ett uttalande, som jag icke hade väntat få höra från någon Konungens Befallningshafvande, ett uttalande, som skär öfver en kam alla svenska skogsbolag eller enskilda skogsafverkare och skogsexportörer samt stämplar dem alla såsom lagbrytande afverkare på kronans skogar, på samma gång som det engelska bolaget framställes såsom ett mönster. Om Konungens Befallningshafvande åtminstone endast helt allmänneligen framställt det sorgliga faktum, att oloflig afverkning å kronans skogar eger rum, skulle jag icke haft något att säga, men här låter Konungens Befallningshafvande alla de svenske män, hvilka inom Norrbottens län befatta sig med skogsafverkning, framstå såsom lagöfverträdare. Jag vågar säga, att märkvärdigheten utaf ett sådant uttalande ligger icke i det sorgliga faktum, att det skulle vara sannt, ty det bestrider jag och hoppas att en protest härutinnan skall låta höra sig från många andra håll, utan deri att det utgör ett nytt drag till betecknande af detta Konungens Befallningshafvandes utlåtande. Jag för min del är i tillfälle — detta dock utan utsägende eller ens antydande af en sådan allvarsam beskyllning mot det nuvarande engelska Gellivarebolaget, som den Konungens Befallningshafvande tillåtit sig mot samtliga svenske skogsafverkare i länet — att anföra att under sistlidne December ett betydligt belopp timmer, afsedt för just det engelska bolagets sågar, tagits i beslag. Det var några månader innan Konungens Befallningshafvande afgaf detta utlåtande. Naturligtvis afverkades ifrågavarande i beslag tagna timmer under någon slags förhoppning, att man icke gjort det förgäfves; man kan väl nemligen antaga, att det icke var afverkarnes mening att skänka timret till ifrågavarande bolag.

Sålunda förefaller det mig som om sjelfva detta utlåtande från Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län mycket väl skulle kunnat ingifva Utskottet tanken, att den undersökning, som redan är satt i gång rörande gellivarefrågan, på grund af Riksdagens skrifvelse förlidet år, till följd af åtskilliga invecklade och delikata förhållanden, näppeligen är i stånd att lemna det resultat, Riksdagen med skrifvelsen afsåg, och att det därför mycket väl låtit sig försvaras, om med anledning af de nya upplysningar, som innehållas i Herr Rutbergs nu framlagda motion, Utskottet föreslagit att vidtaga ytterligare åtgärder.

I den

I den förhoppning, att Kammarens ledamöter dela denna min åsigt, tillåter jag mig framställa anhållan om återremiss i syfte att få ett skrifvelseförslag, och hoppas jag att det Tillfälliga Utskottet icke skall hafva något att häremot invända.

Herr Malmberg: I motsats mot den föregående talaren tror jag med visshet att, då Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län utlät sig på sätt som skett beträffande skogsförhållandena der i orten, denna embetsmyndighet afgifvit ett fullt sanningsenligt omdöme. Jag tror för min del icke, att det bolag, som för närvarande innehafver de så kallade Gellivareverken, egentligen bör framhållas såsom det der företrädesvis bryter mot våra lagar. Jag är motionären tacksam, derföre att han vid föregående riksdagar fäst representationens uppmärksamhet å Gellivarebolaget samt ådagalagt, att detta bolag icke fullgjort de åligganden, som, till följd af detsamma förunnade privilegier, tillkommit det att uppfylla. Jag är övertygad derom, att det i flera hänseenden verkat ganska godt, att allmänheten sålunda fått någon närmare inblick i ställningar och förhållanden deruppe i dessa nordliga trakter, och att Gellivarebolaget sjelft icke kunnat undgå att taga intryck af de uttalanden af ogillande, hvilka på grund af motionärens upplysningar egde rum så väl under Riksdagens förhandlingar rörande detta ärende som i den allmänna pressen, dertill saknar jag icke heller anledning till grundad förmodan, enär, efter hvad jag känner, Gellivarebolaget i år gått i författning derom, att ej mindre än fem folkskolor med dertill hörande nödiga lärarekrafter komma att af bolaget anläggas och underhållas för framtiden. Jag har mig vidare bekant, att samma bolag äfven börjat att med allvar och kraft egna allt möjligt bemödande åt försöket att inom det bolaget tillhöriga området återupprätta den bruksdrift, som i många år legat nere. Redan i år lärer sålunda vid tvänne masugnar kunna åstadkommas en tillverkning af 50,000 centner tackjern, hvartill malmen till en del hemtats ur Gellivareberget och det öfriga transporterats dit söder ifrån, likasom bolagets afsigt jemväl är att låta tackjernnet undergå ytterligare förädling, så snart de nu förfallna stångjernssmedjorna hunnit blifva satta i ordning. Härtill kommer, att Gellivarebolaget vidtagit anordningar i syftning att återuppbygga de hemman, hvilka blifvit försummade med åbyggnader samt att verkställa odling, der odling är möjlig. Under tidernas lopp hafva likväl från Gellivareverken afsöndrats åtskilliga hemman och lägenheter. Genom dylik afsöndring hafva sålunda Gellivareverken fränskilt icke mindre än 27 hela mantal bergfrälsehemman, deraf Törefors bruksegare erhållit 14 mantal, belägna inom Neder- och Öfver-kalix socknar; Gyljens bruksbolag 10 mantal inom Gellivare och Öfver-kalix socknar samt enskilde personer 3 mantal, liggande likaledes inom sistnämnda socknar. Hurudana äro männe i närvarande ögonblick dessa, från Gellivareverken afskilda, bergfrälsehemman beskaffade i afseende å odling och byggnad? Äro de i någon mån bättre skötta än de hemman, som förblifvit under Gellivarebolagets egen vård? Beskrifningen till kartan öfver det ekonomiska karteverket för år 1871 upplyser i detta af-

seende, att 1 mantal Bredträsk (Törefors bruksegare tillhörigt) saknar tjenlig åker och äng. Detsamma gäller till hufvudsaklig del de inom Neder-kalix socken liggande fordna Gellivare-hemmanen, med undantag af *Landtjern*, *Rånön* och *Bergön* samt *Tjernträsk*. Tre mantal sakna all odling, fem mantal en odling af 27 kvadratref och 2 mantal af 40 kvadratref. Hvad åter beträffar de hemman, som ligga inom Gellivare socken och tillhöra Gyljens bolag, kan lemnas den upplysning, att 1 mantal *Kattå* saknar odling, men eger förträfflig skog, samt att flera af öfriga der belägna hemman, som förut varit upplåtna åt Gellivareverkens egare, numera äro i ett miserabelt skick så väl med hänsyn till odling som åbyggnader.

I betraktande af dessa uppgifter och upplysningar, hvilka, ur en officiel handling hemtade, icke lära kunna till riktigheten betviflas, må man väl ega rätt att spörja, hvad motionären egentligen velat åsyfta med sitt föreliggande förslag, då han, i uppenbar strid med sanna förhållandet, der framhåller de närvarande egarne af Gellivareverken, såsom de der ensamt brutit mot de föreskrifter, under hvilka ifrågavarande bergfrälsehemman blifvit af kronan upplåtna till enskilda egares häfd och bruk. Hade det icke varit motionärens pligt att något mera vidga sin synkrets och låta sin granskande blick omfatta äfven öfriga innehafvare af dylika hemman, hvilka uti det hänseende, som af honom åsyftas, befinna sig i samma belägenhet som Gellivarebolagets? En dylik, på rättvisa och billighet grundad, undersökning och deraf motiverad framställning torde åtminstone hafva för denna Kammare varit mera angenäm och behaglig att emottaga och behandla, än att inhemta, hurusom, då flera försumlige finnas, ett enda bolag blottställt för beskyllningen att icke hafva behörigen fullgjort sina åligganden. En sådan framställning af sakernas förhållande tyder ej på ovelld och opartiskhet.

Man klagar i Norrbotten, att eganderätten der icke är aktad; att hvarken kronans eller enskildes dervarande egendomar äro skyddade för plundringar, hvilka årligen ega rum i stor utsträckning, och man påstår, att detta beklagansvärda olaglighetstillstånd icke kan förekommas. Ja, derom kan åtskilligt sägas. Lika med Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län tror jag verkligen icke, att någon möjlighet finnes att stäffa dessa plundringar och bringa dem att upphöra, så länge icke samtliga trävaruhandlande med fasthet och enighet afhålla sig från all befattning med på sådant sätt åtkommet virke. För att emellertid, så vidt möjligt är, skydda sina egna skogar mot åverkan och plundring, har Gellivarebolaget under det senare året måst utsätta en gränsvakt af ett halft hundratal skogvaktare, och denna kostsamma åtgärd, hvilken, om den icke varit ovilkorligen nödvändig, bolaget väl icke skulle hafva underkastat sig, måtte väl bevisa, att det bolaget tillhörande egoområde är prisgifvet för samma plundring som statens egendomar derstädes.

Inom Norrbotten råder ock en allmän och högljudd klagan deröfver, att sparrhygget bedrifves i allt för stor utsträckning. Jag ber att härvid få anmärka, att Gellivarebolaget icke deltagar uti en sådan handtering, men att densamma deremot uppmuntras af de fleste öfrige trävarnhandlande. Gellivarebolaget har till och med utfärdat stränga

ordres till alla sina faktorer, förvaltare och andra funktionärer, att de icke, vid förlust af sina platser, må befatta sig med uppköp af sådana skogsalster, hvilka icke äro med kronostämpel försedda. Jag tillåter mig betvifla, att öfriga trävaruhandlande i samma trakt utfärdat något dylikt förbud, och jag tror mig till detta tvivel vara desto hellre berättigad, som jag är alldeles förvissad derom, att, om ett så beskaffadt förbud varit allmänt gällande och iakttaget, den olycksaliga och förstörande afverkningen af skogarne på olaglig väg nu skulle hafva till större delen upphört att bedrivas.

Kronofogden i Piteå fogderi har yttrat, det han, "utan att egentligen tillvita *nuvarande* egarne af s. k. Gellivareverken att under den korta tid, som de deraf varit i besittning, hafva eftersatt sin byggnads- och odlingsskyldighet eller i någon väsentlig mån bidragit till skogens raserande, likväl och då många, och betydliga brister i förstnämnda fall förefinnas samt, hvad skogen angår, densamma blifvit under *föregående* år alltför hårdt åtgången, och som det vill synas använd till helt andra ändamål än hvartill den varit afsedd, nemligen bergsbrukets upphjelpande, anser" etc. Här af framgår, att de anmärkningar för egennytta och försumlighet i hithörande skyldigheters uppfyllande, som med fog må påbörjas Gellivareverkens förre egare, icke egentligen drabba de närvarande egarne af dessa verk. Berörde tjänsteman anför nemligen i det af mig nu citerade yttrandet, att skogen blifvit "*under föregående år*" hårdt åtgången. Och hvad beträffar dessa "*föregående år*" af Gellivareverkens förvaltning, har jag någon anledning till det antagandet, att just den ärade motionären skulle kunna lemna ganska noggranna och pikanta upplysningar t. ex. derom, huru det förhöll sig med vården och skötseln af Gellivareverkens skogar, då dessa voro under konkurstiden bortarrenderade. Vill han männe icke medgifva och erkänna, att just under de tre år, som detta arrende varade, Gellivareverkens skogar voro utsatta för den mest oförsynta, största och mest systematiska plundring, som dessa skogar någonsin undergått. Öfrige härvarande representanter från Norrbotten kunna kanske också i någon mån bekräfta detta förhållande. Vill man verkligen och på allvar, att Gellivareverkens egare skola uppfylla sina förpligtelser mot svenska staten — och detta vill äfven jag — torde alltså böra hädanefter iakttagas ett förfaringssätt, som, mera än det af motionären använda, hvilat på en allmän och rättvis grund, i det att staten tillhåller *alla*, som innehafva oftabemälda bergfrälsehemman, att fullgöra de med detta innehaf förbundna pligter och skyldigheter. Ett motsatt tillvägagående i den af motionären angifna riktning skulle — det kan ej förnekas — verkligen få utseende af en förföljelse mot den utländske undersåten, hvilken nu eger dessa egendomar, och till ett dylikt förfarande vill jag, för min del, icke låna mig.

Jag anser för öfrigt, att alla privilegii-innehafvare af skogar i Norrbotten icke vidare böra få anlita dem, förr än de låtit på egen bekostnad upprätta öfver dem fullständiga hushållsplaner. Det tyckes icke vara för mycket begärdt, att, då de erhållit dessa skogar för intet, de skola bekosta dylika afverkningsplaner samt iakttaga dem, på det att skogarne icke må sköflas, utan kunna fortfarande anlitas till det behof, hvartill de varit afsedda.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag yrka återförvisning till Utskottet af betänkanDET för afgifvande af förslag till en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t, i den syftning att alla innehafvare af privilegii-skogar inom Norrbotten måtte åläggas att på egen bekostnad upprätta en fullständig och af vederbörande embetsmyndighet godkänd hushållningsplan samt att, intill dess sådant skett, skogsafverkning till afsalu må dem förbjudas.

Herr Gumælius: Jag skall icke säga många ord. De tvänne ärade talare, hvilka redan yttrat sig, hafva betraktat frågan från rent motsatta synpunkter, men dock kommit till i viss grad samma resultat, då båda yrkat återremiss i syfte att få en närmare utredning af åtskilliga förhållanden, hvilka nog också tarfva ytterligare utredning. Jag har från Norrbotten fått mig tillsänd en tidning, der den s. k. ledaren innehåller en uppsats i ämnet, framställd i form af en interpellation till motionären. Jag har tidningen icke här tillgänglig, ty då jag af förteckningen å de i Riksdagens klubb befintliga tidningar funnit att äfven denna der skulle finnas, har jag ej medfört bladet, men nu har jag icke derstädes kunnat erhålla detsamma — det finnes icke — och således är jag icke i tillfälle att uppläsa artikeln. Der gjordes emellertid till motionären af norrbottensboar en interpellation, huruvida det icke fanns åtskilliga andra förhållanden i Gellivaras grannskap och med de der öfverklagade nära beslägtade, hvilka väl egnade sig att just i sammanhang med den nu föreliggande gellivarefrågan betraktas.

Jag inser att det icke nu gerna låter sig göra att bringa dessa gellivarefrågans grannar och fränder på tal, då icke motion derom är väckt, men Utskottet synes mig likväl kunnat hafva skäl att, då denna föreliggande fråga behandlades, på samma gång verkställa den af lokala förhållanden föranledda utredning rörande nybyggesväsendets missbruk i Norrbotten, hvilken jag — lika med de föregående talarne — anser af behovet påkallad. Jag förenar mig därför om yrkandet på återremiss.

Grefve Sparre: Jag anhåller att vi må få definitivt afgöra saken och icke så här på slutet af riksdagen besluta återremiss, hvaraf följden blir ett nytt utlåtande och en ny diskussion. Den fråga, hvarom näst siste talaren väckte förslag, innefattar en ny motion. Med kännedom om hans förmåga att bedöma hithörande förhållanden, tror jag att han själf skall inse detta och är viss att hans förslag skall blifva föremål för uppmärksamhet om derom i laglig ordning väckes motion, men i anledning af den nu föredragna motionen, *som afser endast Gellivareverken*, kan icke beslutas en återremiss i sådant syfte den ärade representanten föreslagit.

Den förste talarens yttrande afsåg egentligen att förringa eller vederlägga det af Konungens Befallningshafvande afgifna officiela utlåtande. Skall man vederlägga en officiel handling, bör det väl ske med andra skäl än en anonym tidningsartikel, till stöd för hvars uppgifter icke kan

anföras annat än att de icke blifvit vederlagda. Om jag — mine Herrar — skulle erkänna allting vara sannt, som stått att läsa om mig i tidningarne, då vore jag i sanning bra olycklig. Nej — en sak är icke sanning, blott derföre att uppgiften derom icke blifvit vederlagd!

Äfven jag har förskaffat mig del af ifrågavarande utlåtande, men icke funnit det så förskräckligt farligt, som stockholmsrepresentanten låtit påskina. Konungens Befallningshafvande yttrar, bland annat: att "Gellivareverkens verksamhet i jmförelse med flera andra bolags varit gagnande. Dermed har väl icke Konungens Befallningshafvande kastat någon skugga på alla svenska trävarubolag, såsom den ärade talaren bjert framhöll. Vidare yttras i utlåtandet, att nuvarande egarne vårda sig om sina underhafvandes förkofran och ungdomens undervisning.

Visserligen går det an för en enskild att säga, att allt som här står är falskt, men icke kan väl Kammaren utan fullt giltiga skäl sätta sig ner till doms öfver ett af offentlig myndighet afgifvet utlåtande, och dessutom är ju frågan beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Riksdagen har väl icke annat att göra i saken än att afvakta hvad Kongl. Maj:t med anledning af utlåtandet kommer att vidtaga. Finner Riksdagen, att Regeringen icke vidtager ändamålsenliga åtgärder, då, *men först då*, kan ny skrifvelse beslutas.

Dessutom vill jag fästa Kammarens uppmärksamhet på, att Konungens Befallningshafvande i detta utlåtande föreslagit åtskilliga åtgärder, hvilkas ändamålsenlighet vi icke äro i tillfälle att bedöma. Jag måste således för min del anse, att Utskottet grundat sitt utlåtande på goda skäl, och jag tillstyrker derföre bifall.

Herr Hedin: Jag märkte mycket väl för en stund sedan, då representanten från Wenersborg och Åmål hade ordet för att beskrifva den förfärliga demoralisation, bränvinssupandet medfört inom det honom nådigst anförtrödda län, att den värde representanten befann sig i ett riktigt första-maj-humör. Vidare vet jag redan förut att den ädle Grefven icke är gynsamt stämd mot tidningar i allmänhet och det kan nog hafva sina "randiga skäl".

Men dessa förenade omständigheter, hur betydande de ock äro, kunna dock ej berättiga honom att i min mun lägga ord, som jag ej yttrat. Det är en icke sann uppgift af representanten för Wenersborg och Åmål, att jag ("förste talaren") mot Konungens Befallningshafvandes utlåtande har åberopat vare sig anonyma eller underskrifna tidningsartiklar. Om jag med ett officiellt intyg från en tullkammare bevisat, att en i Konungens Befallningshafvandes utlåtande förekommande uppgift är otillförlitlig, så är jag i min goda rätt, men ej den talare, som genom ett oriktigt återgifvande af mitt anförande vill söka förringa vigten af mitt påstående.

Herr Thomasson: Då jag i det Tillfälliga Utskottet deltagit uti frågans behandling, anser jag mig pliktig att lemna några upplysningar, och jag vill dervid, till följd af den långt framskridna middagstimmen,

vara så kort som möjligt. I många delar, der jag eljest ämnat yttra mig, kan jag numera inskränka mig till att åberopa hvad Herr Grefve Sparre yttrat. Jag bestrider således yrkandet om återremiss, såsom en åtgärd, hvilken, enligt min tanke, icke kan till något leda.

Jag vill icke besvära Kammaren med att redogöra för allt hvad Regering och Riksdag sedan år 1860 vidtagit med afseende å gellivarefrågan, men till följd af hvad under diskussionen förekommit, nödsakas jag ytterligare fästa Herrarnes uppmärksamhet på att, sedan samma årade motionär, som afgifvit nu föreliggande förslag, vid förliden riksdag yrkat, "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t i nåder täcktes låta vidtaga skyndsamma och kraftiga åtgärder för bevakandet af statens rätt och fördel i afseende å de egendomar i Norrbottens län, som för närvarande innehafvas af det engelska bolaget "The New Gellivara company limited", så beslöt Riksdagen att aflåta en underdånig skrifvelse af innehåll "att Kongl. Maj:t täcktes, på sätt och till den omfattning, som Kongl. Maj:t kan finna lämpligt, inhemta upplysningar rörande Gellivareverkens nuvarande tillstånd och förvaltning och derefter taga i nådigt öfvervägande, huruvida dessa upplysningar må anses, utöfver hvad Kongl. Maj:t härutinnan redan förordnat, påkalla ytterligare åtgärder i sådant syfte, som, till bevakande af det allmännas rätt och bästa, Kongl. Kammar-kollegium i dess underdåniga utlåtande den 20 December 1864 och den för ordnande af de norrländska skogsförhållandena i nåder tillsatta komité i dess underdåniga utlåtande den 21 December 1870 sammanstående förordat." Redan den 6 Juni samma år anbefalldes med anledning häraf Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län att anställa fullständig undersökning. Konungens Befallningshafvande gick genast i författning om utförandet, hvilket skedde genom vederbörande kronofogdar, som, efter verkställda undersökningar, afgifvit utlåtanden; och det är på dessa handlingar motionären grundat sin framställning om förbud för skogsafverkning å sådan åt Gellivareverken upplåten kronojord, som råkat i vanhäfd eller ödesmål. Jemväl Konungens Befallningshafvande har afgifvit utlåtande för icke längre än två månader sedan, och således äro samtliga dessa utlåtanden beroende på Kongl. Maj:ts pröfning.

Då nu motionären grundat sitt förslag på embetsutlåtanden, hvilka äro under pröfning hos Regeringen, synes det mig alldeles omöjligt att Riksdagen skulle kunna grunda en ny underdånig skrifvelse just på dessa yttranden från kronofogdarne. Något resultat kan omöjligen ernås utaf en sådan skrifvelse, utan lärer Riksdagen få afvakta de åtgärder, Kongl. Maj:t, med anledning af de gjorda undersökningarne, kan finna lämpligt att vidtaga. Jag bestrider därför yrkandet om återremiss och anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall som på återremiss; och som den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade alltså Utskottets hemställan bifallits.

§ 14.

Till bordläggning anmälles Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 21), angående föreslagna åtgärder för att åstadkomma skyndsammare offentliggörande af Riksdagens förhandlingar.

I sammanhang med bordläggningen af nämnda ärende, fann Kam-maren, på hemställan af Herr Talmannen, skäligt föreskrifva, att Bevillnings-Utskottets tvänne gånger bordlagda memorial N:o 8, såsom innefattande en fråga, deri det vore af vigt att skyndsamt erhålla Kam-rarnes beslut, skulle sättas främst å föredragningslistan för nästa sam-manträde.

§ 15.

Herr Philipsson begärde ordet och yttrade: Jag anhåller få i protokollet antecknadt, att jag af opasslighet varit hindrad att öfvervara Kammarens plena den 22, 25, 27, 29 och 30 i förra månaden.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4 e. m.

In fidem
H. Husberg.
